

Jaarverslag 2009 Stichting Oikos

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Hoofdstuk 1

Internationale financiële verhoudingen 5

- > Tax Justice NL 6
- > EEN | Nederlands platform Millenniumdoelen 8

Hoofdstuk 2

Milieu en Ontwikkeling 9

- > WCC, ICCO en klimaat 10
- > Duurzaamheid en Gerechtigheid 11
- > Werk aan de Wereld 12
- > Himalaya Alert! 14

Hoofdstuk 3

Globalisering en Identiteit 15

- > Migratie & Ontwikkeling 16
- > Waarden in de Europese verkiezingen 18
- > Dialogue for Peaceful Change 19
- > Kenniscentrum Religie & Ontwikkeling 20
- > Maatschappelijk Rendement 22

Hoofdstuk 4

oikosXplore 23

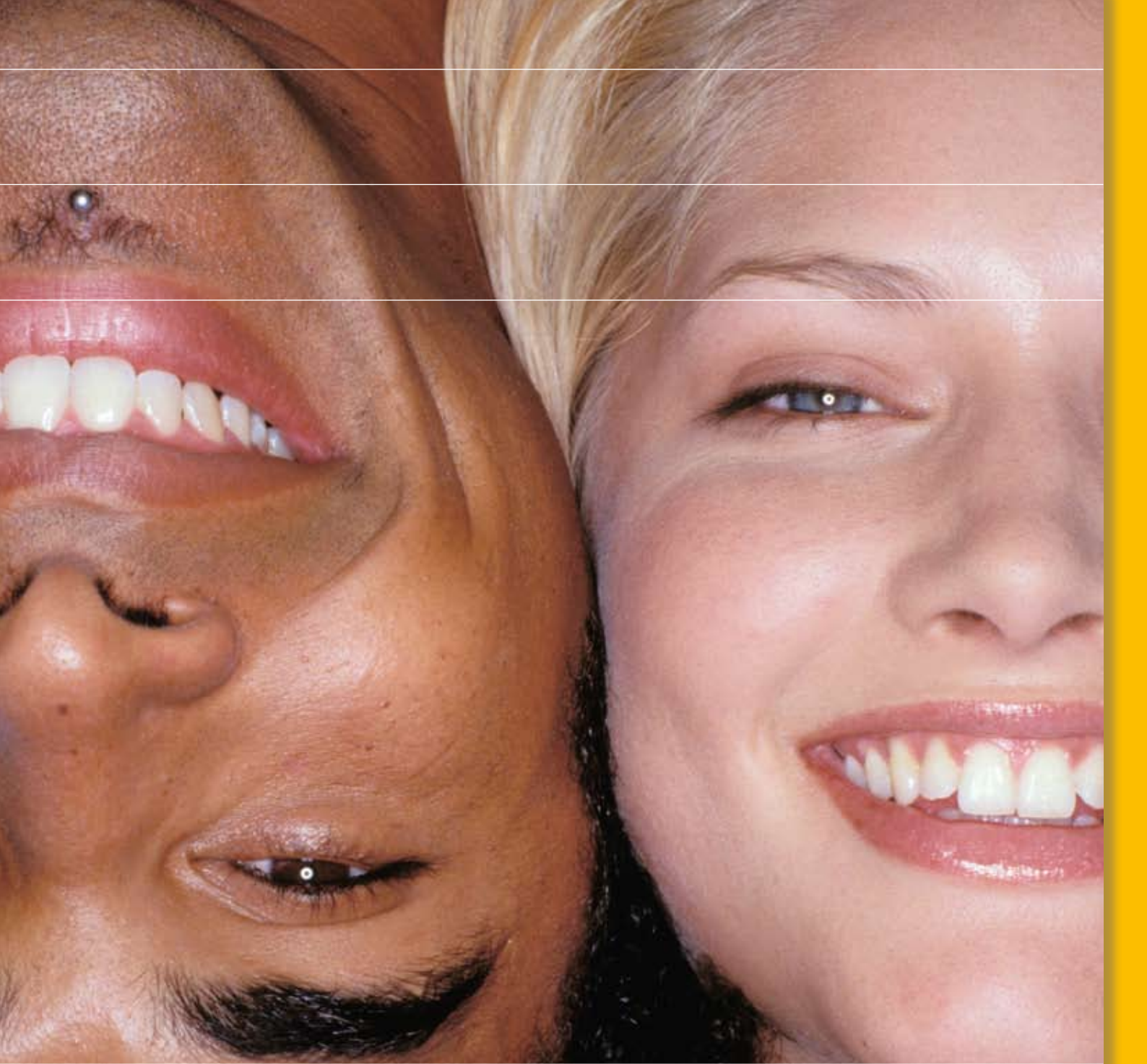
- > oikosXplore 24

Oikos in de media 28

Medewerkers en Bestuur 29

Financieel overzicht 30

Over Oikos / Colofon 32

Jaarverslag 2009
Stichting Oikos

Perspectieven voor Draagvlak

Oikos is een draagvlakorganisatie. Oikos richt zich op het onderhouden, verbreden en verdiepen van het maatschappelijk draagvlak voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling. Oikos is erop uit dat (groepen) mensen, kerken, religieuze en maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden anders gaan denken en anders gaan doen. Het jaar 2009 bood Oikos kansen om nog kritischer dan voorheen na te denken over onze rol als draagvlakorganisatie en om activiteiten te ontwikkelen die mensen voor wie internationale samenwerking niet vanzelfsprekend is, prikkelen om hier eens over na te denken. En om projecten op te zetten die mensen, kerken, maatschappelijke organisaties en overheden stimuleren om concreet bij te dragen aan een rechtvaardiger en duurzamer wereld.

Draagvlak onder druk

In Nederland was het belang van ontwikkelings-samenwerking decennialang betrekkelijk onomstreden. Brede delen van de bevolking stonden achter de steun aan ontwikkelings-landen. Ons land staat in de top vijf van landen die het meest bijdragen aan ontwikkelings-samenwerking en die de internationaal afgesproken 0,7% van het bruto nationaal product ook werkelijk halen. Vele burgers geven giften aan ontwikkelingsorganisaties of sponsoren kleine particuliere initiatieven. Sommige ontwikkelingsorganisaties zagen hun aantal donateurs flink groeien. Steeds meer winkels verkopen fair trade producten, die bij steeds meer consumenten aftrek vinden. Ook bedrijven zijn zich in toenemende mate bewust van hun rol in internationale productieketens en doen aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Recente cijfers van het Bureau Motivaction, dat al een aantal jaren onderzoek doet naar de steun van de Nederlandse bevolking voor internationale samenwerking, laten zien dat het met het maatschappelijk draagvlak niet slecht gesteld is. Bijna driekwart van de Nederlanders neemt deel aan activiteiten op het terrein van ontwikkelingssamenwerking en de steun voor het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking is door de tijd heen niet veel veranderd. Twee derde van de bevolking vindt dat het Nederlands overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking gelijk moet blijven of verhoogd moet worden, een derde vindt dat dit budget verminderd moet worden. Wel is door de jaren heen het aandeel van de Nederlanders dat het budget gelijk wil houden iets vergroot en is het aandeel dat het budget wil vergroten iets verkleind (Bron: Barometer Internationale Samenwerking 2009, L. Gijsbers en B. van der Lelij (Motivaction) in opdracht van NCDO).

Bij deze mooie cijfers over het maatschappelijk draagvlak is een dosis realisme gewenst. Er klinken immers ook andere geluiden. In de zomer van 2008 pleitte Tweede Kamerlid Irgang voor

de opheffing van de NCDO, de organisatie die subsidies verstrekt voor draagvlakversterking voor internationale samenwerking. Het gevolg was een stevig debat, zowel over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking als over nut en noodzaak van draagvlakversterking. Intussen lijkt het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking niet immuun voor de huidige financiële en economische crisis. Het maatschappelijk draagvlak lijkt toch af te brokkelen. Recent onderzoek van NPS NIPO, dat gepubliceerd werd in De Volkskrant van 29 maart 2010, laat zien

dat ná het Koninklijk Huis ontwikkelingshulp het meest geliefd is om op te bezuinigen. Vond in september 2009 nog 36 procent van de bevolking dat er op ontwikkelingshulp bezuinigd kan worden, in maart 2010 was dat percentage al opgelopen tot 42%. Ook het politiek draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking, dat decennialang breed en stevig was, is aan erosie onderhevig. Geluiden om de 0,7% los te laten en het budget voor ontwikkelingssamenwerking te halveren of zelfs helemaal af te schaffen, klinken steeds luider. Alertheid is dus geboden.

Verskillende benaderingen

Voor Oikos betekent dit dat de organisatie verschillende benaderingen volgt om het draagvlak voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling te behouden en waar mogelijk te verbreden en te verdiepen.

Allereerst is er het werk gericht op het onderhouden van bestaand draagvlak. Dat gebeurt door projecten als Werk aan de wereld, waarin maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor een fair and green deal, gestimuleerd wor-

den om hun krachten te bundelen. Tegelijkertijd worden lokale kerkelijke gemeenten ondersteund in een traject naar concrete stappen om de wereld eerlijker en duurzamer te maken. Onderdeel van het project is een onderzoek naar weerstanden. Wat maakt het zo moeilijk om concreet bij te dragen aan een rechtvaardiger en duurzamer samenleving, in Nederland en wereldwijd? De lessen die daaruit te leren zijn, kunnen helpen om andere gemeenten en parochies en maatschappelijke organisaties beter toe te rusten voor het behouden en verdiepen van het draagvlak.

In de tweede plaats wil Oikos met onderzoek en activiteiten bijdragen aan verdieping van het maatschappelijk draagvlak. Door bijvoorbeeld te laten zien dat ontwikkelingssamenwerking maar een klein deel van de internationale geldstromen uitmaakt. Er gaat nog altijd veel meer geld uit ontwikkelingslanden naar rijke landen dan omgekeerd. De verwachtingen over de effecten van ontwikkelingssamenwerking moeten realistisch blijven. Hulp kán nauwelijks helpen, als tegelijkertijd enorme kapitaalstromen uit ontwikkelingslanden wegvloeien door belastingontwijking en terugbetaling van onrechtvaardige schulden. Daarom is Oikos als coördinator actief in het netwerk van Tax Justice Nederland. Als president Obama Nederland een belastingparadijs noemt, gaat het niet alleen om Amerikaanse bedrijven die profiteren van lage tarieven en vrijstellingen in ons land, maar deze voordelen gelden ook voor internationale bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden, maar daar geen belasting betalen.

Een derde benadering richt zich op het bereiken van nieuwe doelgroepen, van mensen die niet eerder betrokken waren bij vragen op het terrein van internationale samenwerking. Vooral het jongerenprogramma oikosXplore zoekt voortdurend naar nieuwe methodieken om jongeren te benaderen voor wie dit soort vragen een ver-van-mijn-bed-show is. Door juist naar

festivals te gaan waar jongeren komen die heel andere interesses hebben en hen op creatieve manieren te prikkelen en uit te dagen probeert oikosXplore hen te bereiken. Dat gebeurt in toenemende mate ook met jongeren op VMBO-scholen en ROCs, terwijl er ook pilots gestart worden om migrantenjongeren te bereiken. Daarnaast biedt het programma aan al wel geïnteresseerde en betrokken jongeren ruimte voor verdieping en actieve betrokkenheid, bijvoorbeeld door de mogelijkheid om facilitator te worden en zelf workshops te geven. Ook is Oikos betrokken bij de EEN Campagne, waarin meer dan vijftig ontwikkelingsorganisaties samenwerken om mondiale armoedebestrijding onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Oikos voert het secretariaat van het Platform Millenniumdoelen, dat de EEN Campagne aanstuurt.

Een vierde benadering speelt juist in op het afbrokkelend draagvlak voor internationale samenwerking. Dat gebeurt door de onvrede en onzekerheid bij grote groepen burgers (ook in de kerken) serieus te nemen en na te gaan wat kerken kunnen doen om deze onzekerheid te verminderen en gelovigen meer vertrouwen in medeburgers en in de toekomst te bieden. Na voorbereidingen in 2009 werd op 15 februari 2010 de werkconferentie 'De vrees verstaan' georganiseerd voor pastores en kerkelijk kader over hoe om te gaan met populisme. Het is een illusie om te denken dat één conferentie tegenwicht kan bieden tegen de erosie van het draagvlak voor internationale samenwerking. Daarom zijn ook activiteiten die gericht zijn op het elkaar beter leren kennen en begrijpen van migranten en autochtone Nederlanders van groot belang. Het onderzoek naar het maatschappelijk rendement van moskeeën, dat in 2008 werd uitgevoerd en in 2009 tot veel publiciteit aanleiding gaf, beoogt zichtbaar te maken wat de waarde is van de activiteiten van moskeebezoekers. Het is duidelijk dat dit soort onderzoek angsten en onzekerheid bij delen van

de bevolking niet zomaar wegneemt. In de komende tijd zal dan ook nagedacht worden over aanvullende activiteiten en mogelijkheden om te zorgen dat meer mensen in Nederland zich bewust worden en blijven van het gegeven dat de wereld groter is dan onze rivierdelta.

Perspectieven naar de toekomst

Voor Oikos zijn waarden uit de oecumenische traditie als vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping richtinggevend als het gaat om de koers van ons werk. Oikos wil bijdragen aan een rechtvaardige en duurzame wereld en focust daarbij op veranderingen in Nederland. In het op 18 januari 2010 verschenen rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) over ontwikkelingssamenwerking 'Minder pretentie, meer ambitie. Ontwikkelingshulp die verschil maakt' wordt het belang benadrukt van een bredere agenda dan alleen een focus op ontwikkelingsprojecten in ontwikkelingslanden. De Raad pleit voor meer coherentie en noemt onder andere stabiliteit en veiligheid, handelscondities die ontwikkeling faciliteren, het tegengaan van belastingontduiking en een beter doordacht migratiebeleid als belangrijker voor de ontwikkeling van landen dan de klassieke ontwikkelingshulp. Ook de zorg voor mondiale publieke goederen, zoals klimaatbeleid en financiële stabiliteit, wordt steeds belangrijker. Oikos beschouwt het WRR rapport als een belangrijke steun in de rug, juist vanwege de getoonde ambities met betrekking tot de politieke coherentie en de publieke goederen. Oikos zal zich dan ook blijven inzetten voor deze brede agenda. Met minder kunnen we niet toe.

*Hein Pieper, voorzitter
Ineke Bakker, directeur*

Internationale financiële verhoudingen

Het is tijd voor eerlijke belastingen!

→ **TITEL PROJECT** Tax Justice NL | Supporting Development Countries' ability to raise tax revenues → **DOELSTELLING** Een eerlijk en rechtvaardig internationaal belastingstelsel dat bijdraagt aan internationale samenwerking | Verbeteren van mogelijkheden van ontwikkelingslanden voor het innen van belastingen. → **LOOPTIJD** 2009

→ **SUBSIDIEGEVERS** OxfamNovib, SOMO, Fairfood, Oikos | Development Policy Review Network → **WEBSITE** www.taxjustice.nl | <http://taxrevenues.global-connections.nl>

Al sinds haar oprichting in 2007 wijst het netwerk Tax Justice NL op de schadelijke gevolgen van belastingontwijking en belastingparadijzen. In het afgelopen jaar begonnen de intensieve lobby-activiteiten van de campagne vrucht te dragen. Steeds meer multinationals zijn tot de overtuiging gekomen dat ze in beweging moeten komen. Ook in de politiek is een breed draagvlak ontstaan dat er iets moet gebeuren. Tax Justice NL blijft constructief meedenken met beleidsmakers, politici en multinationals.

Barack Obama schilderde in het voorjaar Nederland af als belastingparadijs voor multinationals. Dat verwijt kwam hard aan in Nederland. Het ministerie van Financiën ontkende de aantijging en tekende protest aan. Ook al werd de beschuldiging verwijderd uit de Amerikaanse verklaring, toch bleef het verwijt hangen boven politiek Den Haag. Na een uitzending van Zembla waarin werd gesteld dat Nederland wel degelijk een belastingparadijs is, stelden diverse partijen kamervragen. Pas na lang aandringen gaf Staatssecretaris De Jager (Financiën) in een brief die hij in december aan de Tweede Kamer stuurde, aarzelend toe dat er negatieve aspecten zitten aan het Nederlandse belastingbeleid.

Deze voorzichtige 'draai' van De Jager is alleen te verklaren als de veranderde houding van politici, beleidsmakers en multinationals in ogeschouw wordt genomen. Het Nederlandse Tax Justice netwerk heeft daar zijn steentje aan bijgedragen door het gesprek aan te gaan met de betrokken partijen.

Het symposium Tax Justice dat op 17 juni werd gehouden in de Eerste Kamer gaf een uniek podium om informatie te geven over de werkelijkheid achter het Nederlandse belastingbeleid. Naast senaatsleden waren ook vertegenwoordigers van multinationals aanwezig bij dit symposium. Albert Hollander, voorzitter Tax Justice NL, schetste de paradox dat Nederland ondanks haar actieve rol in de strijd tegen internationale belastingontduiking, zelf toch ook de kenmerken van een belastingparadijs vertoont. Hollander pleitte ervoor dat multinationals per land rapporteren hoeveel ze in welk land hebben afgedragen aan belastingen. Vanuit de multinationals werd hierop gereageerd dat zij binnen de wettelijke kaders opereren. Professor Happé (Universiteit Tilburg) wees in zijn reactie op de grote rol die multinationals spelen in de samenleving. Deze bedrijven zouden zich volgens Happé niet langer moeten verschuilen achter juridische regelgeving, maar

zich meer moeten laten leiden door sociale en ethische principes.

Na afloop van het symposium kon geconcludeerd worden dat alle betrokken partijen het probleem onderkennen en gedeelde verantwoordelijkheid voor het probleem voelen. De waardevolle contacten die in de Eerste Kamer werden gelegd met vertegenwoordigers van multinationals, bleken zeer waardevol te zijn en leidde tot de wederzijdse toezegging met elkaar in gesprek te blijven. Dit kreeg zijn beslag tijdens een bijeenkomst in oktober over belastingen en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Van veel multinationals was tijdens deze bijeenkomst zowel de directeur MVO als de directeur Belastingen aanwezig. Uit deze bijeenkomst ontstond een initiatief waarin de bedrijven samen nadenken over een nieuwe strategie op het gebied van belasting waarbij uitgegaan wordt van MVO-standpunten. Op verzoek van de deelnemende multinationals is Tax Justice NL betrokken bij dit nieuwe initiatief. Ook in politiek Den Haag is steeds meer aandacht voor de problematiek die Tax Justice NL wil aankaarten. Zo organiseerde de regeringspartij ChristenUnie een expertmeeting over tax justice. Het gelijknamige netwerk werd uitgenodigd om tijdens die expertmeeting een bijdrage te leveren aan de discussie. Daarnaast werden contacten gelegd met ondermeer CDA, GroenLinks en SP. In samenwerking met de Evert Vermeerstichting (EVS) organiseerde Tax Justice NL op 8 december in de Tweede Kamer een expertmeeting over fair taxes.

Supporting Development Countries' ability to raise tax revenues

De expertmeeting voor parlementsleden bood Tax Justice NL de mogelijkheid om de aanbevelingen uit het onderzoek Supporting Development Countries' ability to raise tax revenues te presenteren. Dit onderzoek werd uitgevoerd in 2009 op initiatief van het Nederlands-Vlaamse Development Policy Review Network (DPRN) en in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse

Zaken. In het onderzoek stond de vraag centraal hoe ontwikkelingslanden hun belasting-opbrengsten kunnen verbeteren. Iedereen is het ermee eens dat het fantastisch zou zijn als ontwikkelingshulp niet meer nodig is, omdat deze landen zichzelf kunnen bedruipen. Een goede belastinginfrastructuur is daarvoor echter onmisbaar.

Helaas zijn er in de ontwikkelingslanden veel krachten aan het werk om het innen van belastingen te frustreren. Juist omdat de machthebbers als deel van de elite in hun portemonnee het meest zullen merken van de invoering van belastingen, liggen zij vaak dwars in dit proces. De Nederlandse overheid vindt het belangrijk om vanaf het begin betrokken te zijn bij de ontwikkeling van een goede infrastructuur voor het innen van belasting. Want als ter plekke belastinginkomsten kunnen worden gegenereerd zonder dat dit de situatie van de armsten nog slechter maakt, kan de Nederlandse ontwikkelingshulp omlaag worden gebracht.

Het project startte met een inventarisatie van de partijen die in Nederland betrokken zijn bij dit proces. Aan de hand van deze database kon een seminar worden georganiseerd, die

uiteindelijk plaatsvond op 2 december. Hierbij waren vertegenwoordigers aanwezig uit de overheid en ngo's, maar ook onderzoekers en academici op het gebied van fiscaliteit. Door deze brede vertegenwoordiging ontstond een levendige discussie over het onderwerp. Er werd gesproken over de vraag of de extra belastinginkomsten wel ten bate zullen komen van armoedebestrijding en publieke diensten zoals het onderwijs en de gezondheidszorg. In de praktijk zal het moeite kosten om de elite te overtuigen dat dit geld besteed moet worden in het publieke domein. De aanwezigen concludeerden dat het daarom noodzakelijk is om de assistentie bij het invoeren van belastingen te laten samengaan met toezicht op de uitgaven van overheden.

De aanbevelingen die werden opgesteld naar aanleiding van dit seminar en een aantal aanvullende gesprekken werden niet alleen gepresenteerd tijdens de expertmeeting in de Tweede Kamer op 8 december, maar zijn ook voorgelegd aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In de komende tijd blijft Tax Justice NL in gesprek met dit Ministerie over vervolgstappen. Ook het Ministerie van Financiën is in 2009 nauw betrokken geraakt bij dit proces. Op

initiatief van Minister Koenders (Ontwikkelings-samenwerking) werd een intentieverklaring getekend tussen de ministeries van Financiën en Buitenlandse Zaken om samen te werken op dit gebied. Deze nauwere samenwerking is mede ontstaan naar aanleiding van gesprekken die werden gevoerd tussen Tax Justice NL en beide ministeries. Daarin werd de wens tot meer samenhang van het Nederlandse internationale belastingbeleid uitgesproken. Tax Justice NL is een voorvechter van coherentie van beleid en bracht in 2009 de betrokken ambtenaren van beide ministeries met elkaar in contact.

Schuif de armsten niet van tafel!

→TITEL PROJECT MDG-Campagnesecretariaat en EEN →DOELSTELLING Het Nederlands Platform Millenniumdoelen wil dat de Nederlandse regering woord houdt en zich maximaal inzet voor de Millenniumdoelen. De publiekscampagne EEN betreft daar nieuwe mensen bij. →LOOPTIJD 2008–2010 →PARTNERS Ongeveer 60 verschillende ontwikkelingsorganisaties →SUBSIDIEGEVERS Cordaid, ICCO, Hivos, NCDO, Oxfam Novib →WEBSITE www.een.nl

In 2009 werden de gevolgen van de economische crisis wereldwijd voelbaar. Niet alleen in de rijke westerse landen, maar ook in ontwikkelingslanden. Het behalen van de millenniumdoelen in 2015 lijkt daardoor alleen nog maar moeilijker te worden. Des te meer reden voor een intensieve lobby- en publiciteitscampagne van het Nederlands Platform Millenniumdoelen, uitgevoerd door het campagneteam EEN. Hoogtepunten in het afgelopen jaar waren ondermeer de Millenniumtour, Wereldarmoededag en de breed gedragen notitie 'Schuif de armsten niet van tafel'. Oikos ondersteunde in 2009 deze en andere acties van EEN en verzorgde de financiële en personele administratie voor het campagneteam.

Al direct aan het begin van het jaar werd duidelijk dat de kredietcrisis die enkele maanden eerder was uitgebroken, ook wel eens grote gevolgen zou kunnen hebben voor de Nederlandse inzet voor de millenniumdoelen. Bezorgd over deze ontwikkeling besloten de grote ontwikkelingsorganisaties Oxfam Novib, ICCO, Cordaid en Hivos een notitie te schrijven waarin werd

gepleit om de gevolgen van de crisis voor de armste landen tegen te gaan door te kiezen voor kwalitatief goede ontwikkelingssamenwerking. Het campagneteam van EEN mobiliseerde in een paar dagen tijd de overgrote meerderheid van leden van het Nederlands Platform Millenniumdoelen om zich achter deze notitie te scharen. Mede hierdoor werd de notitie goed opgepakt, niet alleen door de landelijke media, maar ook door de Tweede Kamer.

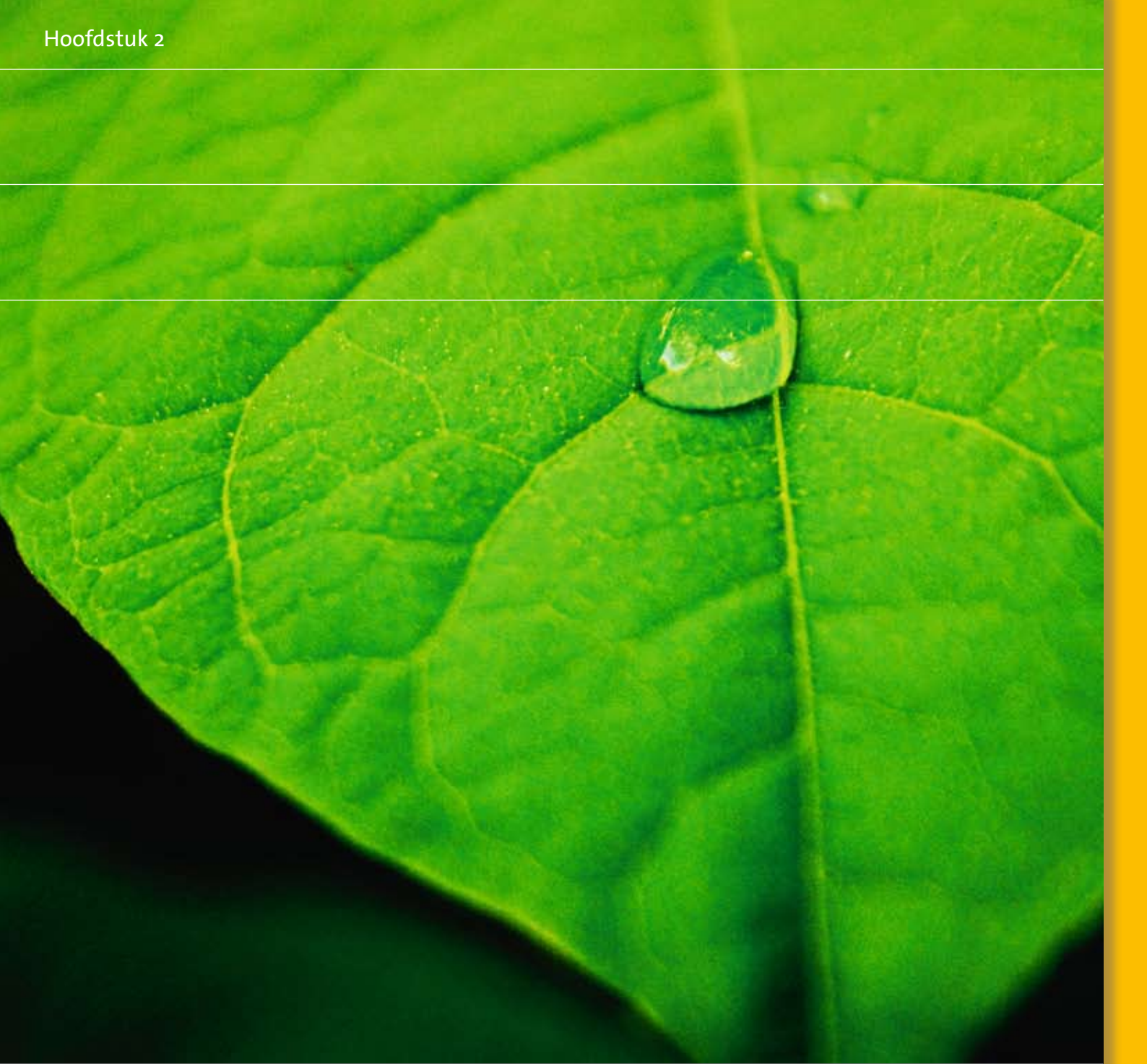
Rond Wereldarmoededag op 17 oktober stonden wereldwijd 173 miljoen mensen op tegen armoede, dat is meer dan 2,5% van de wereldbevolking. EEN organiseerde in Nederland tal van activiteiten onder de slogan *Stand Up and Take Action*. Het doel was om zoveel mogelijk mensen te laten opstaan tegen armoede én hen tot actie te bewegen. Zo werd in samenwerking met uitgever Brighter World het boek '52 simpele manieren om armoede de wereld uit te helpen' uitgebracht. Door input van de leden van het Nederlands Platform Millenniumdoelen bevatte de vrolijk vormgegeven uitgave een serie praktische en verrassende

tips om zelf in actie te komen en een bijdrage te leveren aan minder armoede in de wereld. Oikos is vertegenwoordigd met de Cocktail Xperience, de workshop van oikosXplore over fair trade ingrediënten. Het boek werd op 17 oktober in de Rotterdamse boekhandel Donner Selexyz gepresenteerd door Antonie Kamerling. Het boek is ook overhandigd aan Minister Koenders (Ontwikkelingssamenwerking), die zeer positief reageerde op het initiatief.

In samenwerking met radiostation 3FM en Africa Unsigned organiseerde EEN een actie waarbij iedereen kon stemmen op zijn/haar favoriete Afrikaanse band. In de ochtendshow van Giel Beelen werd veel aandacht besteed aan de actie en aan het achterliggende thema, de millenniumdoelen. De winnaar was de Zimbabwaanse band Mokoomba met het nummer *Messe Messe*. Mokoomba trad ondermeer op in de Millenniumtrein. Deze trein reed door heel Nederland in het kader van de Millenniumtour 2009, die werd georganiseerd tussen 17 en 24 oktober. In verschillende grote steden werden activiteiten georganiseerd, daarbij stond elke dag een ander millenniumdoel centraal.

Sporten met een Hoger Doel

Ook in 2009 heeft Oikos in samenwerking met NSA en Oxfam Novib aandacht gevraagd voor de millenniumdoelen op de sportvelden en in klaslokalen. Profvoetballers van FC Den Bosch, Fortuna Sittard en MVV gaven clinics op basisscholen en bij voetbalverenigingen. De voetballers leerden de kinderen niet alleen voetbalvaardigheden, maar vertelden hen ook over het belang van sport bij het bestrijden van armoede. Tijdens competitiewedstrijden van de drie profclubs werd in oktober aandacht gevraagd voor de millenniumdoelen. 🌞

Milieu en Ontwikkeling

Klimaatbeleid en oecumene

→TITEL PROJECT WCC, ICCO en klimaat→DOELSTELLING Een rechtvaardig klimaatbeleid door deelname in Werkgroep Klimaatverandering van de Wereldraad van Kerken, vertegenwoordiging namens de Wereldraad in stuurgroep van internationale klimaatcampagne, onderhouden van contact met ECEN en ondersteuning van overige klimaatgerelateerde activiteiten van ICCO Kerk in Actie.→LOOPTIJD 2007–2009→PARTNERS Kerk in Actie, ICCO, Wereldraad van Kerken→SUBSIDIEGEVERS ICCO

In december 2009 vond de klimaattop in Kopenhagen plaats. Vanuit de hele wereld dromden regeringsleiders, deskundigen en demonstranten samen in de hoop tot een goed akkoord te komen voor de periode na 2012, als de eerste periode van het Kyoto Protocol is afgelopen. Namens de Wereldraad van Kerken en op verzoek van ICCO Kerk in Actie was Oikos aanwezig om in diverse samenwerkingsverbanden en campagnes het belang van ontwikkelingslanden naar voren te brengen.

Het resultaat van 'Kopenhagen' was bedroevend. Het akkoord dat door vijf landen (waaronder China en de Verenigde Staten) in kleine kring was beklonken, werd niet aangenomen door de algemene vergadering. Door het uitblijven van een bindend akkoord in Kopenhagen, liggen er in de aanloop naar de volgende klimaattop (in Cancún, Mexico, eind 2010) diverse onvoltooide trajecten. Daaraan zal in 2010 hard gewerkt moeten worden.

Ook als er wel een goed akkoord was gesloten in Kopenhagen zou de discussie over klimaatbeleid niet voorbij zijn geweest. Ratificatie en uitvoering van zo'n akkoord vragen veel aandacht. Niet voor niets had de Klimaatwerkgroep van de Wereldraad zich in de aanloop naar de klimaattop vooral gebogen over de vraag, hoe het verder moet ná Kopenhagen. Duidelijk is dat we voor de uitvoering van een voldoende effectief klimaatbeleid toe moeten naar een samenleving die minder gericht is op materiële consumptie en het gebruik van fossiele brandstoffen. De werkgroep wil concreter uitwerken hoe zo'n samenleving eruit kan zien en laten zien hoe aantrekkelijk deze kan zijn. Alleen zo kan voldoende maatschappelijke en politieke steun voor het klimaatbeleid ontstaan. Een verkennende notitie van Oikos hierover, werd tijdens een bijeenkomst in Bad Boll (Duitsland) besproken. In 2010 zal dit thema verder worden uitgewerkt.

Namens de Wereldraad van Kerken heeft Oikos zitting in de stuurgroep van de *Global Campaign on Climate Action*, die zich met name in Kopenhagen sterk manifesteerde. De internationale coalitie achter deze grote campagne brengt een enorm aantal individuen en organisaties bij elkaar om zo samen te kunnen pleiten voor een *'fair, ambitious and binding deal'*. In de aanloop naar de klimaattop heeft Oikos namens de Wereldraad ervoor gezorgd dat behalve het milieubelang ook de belangen van mensen in ontwikkelingslanden in de campagne worden benadrukt. Op aandringen van Oikos werden meer organisaties uit ontwikkelingslanden betrokken bij de campagne en de stuurgroep ervan. Ook bewaakte Oikos de verbinding tussen deze campagne en de campagne *Countdown to Copenhagen* van APRODEV, het Europese netwerk van christelijke ontwikkelingsorganisaties..

Dankzij de aanwezigheid van de Wereldraad en de verschillende netwerken hebben de kerken in Kopenhagen goed van zich kunnen laten horen.

Dat gebeurde ook letterlijk: op zondag 13 december luidden wereldwijd de kerkklokken 350 maal. Hiermee ondersteunden plaatselijke kerken de oproep om de concentratie van CO₂ in de atmosfeer niet te laten oplopen boven 350 ppm. Op datzelfde moment vond ook een oecumenische viering plaats in aanwezigheid van Rowan Williams, Desmond Tutu, Sam Kobia en Koningin Margaretha II van Denemarken. Eerder die dag bood Bisschop Tutu Yvo de Boer, secretaris-generaal van het VN-klimaatbureau, de handtekeningen aan die waren verzameld in het kader van Countdown to Copenhagen. Enkele Nederlandse kerkleden, als waarnemers aanwezig op uitnodiging van ICCO Kerk in Actie, werden ondersteund en begeleid door Oikos.

Na 'Kopenhagen' is de sfeer tussen de onderhandelende landen er niet beter op geworden. Verwacht wordt dat 2010 dan ook weinig concrete voortgang zal laten zien. Wel zullen er in Cancún waarschijnlijk verdere afspraken worden gemaakt over de (financiële) ondersteuning van ontwikkelingslanden bij de aanpassingen die nodig zijn voor het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. Oikos blijft namens de Wereldraad van Kerken en ICCO Kerk in Actie betrokken bij dit traject.

Duurzaamheid en Gerechtigheid

→ **TITEL PROJECT** Duurzaamheid en Gerechtigheid → **DOELSTELLING** Bevorderen van theologische en maatschappelijke doordenking van vraagstukken van gerechtigheid en duurzaamheid. Het ontwikkelen van praktische en strategische aanknopingspunten voor de verduurzaming van de mondiale samenleving. → **LOOPTIJD** 2006–2009 → **PARTNERS** Pugwash Nederland → **SUBSIDIEGEVERS** Stichting Kerk en Wereld → **WEBSITE** www.stichtinggoikos.nl/duurzaamheidengerechtigheid

In 2009 vond de afsluiting plaats van het driejarig-project Duurzaamheid & Gerechtigheid. Dit project was gestart rond de vraag of duurzaamheid en ontwikkeling op mondiale schaal samen kunnen gaan. Duidelijk is dat daarvoor vooral in de economie van rijke landen als Nederland veel moet veranderen. Al snel bleek dat er talloze initiatieven zijn om economische ontwikkeling op een duurzame manier vorm te geven. In het laatste jaar van het project lag de nadruk dan ook op de vraag wat er nodig is om met al die initiatieven een werkelijke doorbraak naar duurzaamheid en gerechtigheid te realiseren. Tijdens 'ontmoetingen tussen generaties' en de slotconferentie *FairDuurzamen* bleek dat de meningen soms verschillen over de manier waarop die eerlijke duurzaamheid het best bereikt kan worden.

Het project Duurzaamheid & Gerechtigheid heeft in de afgelopen jaren op veel verschillende manieren de discussie op gang gebracht hoe ontwikkeling op een duurzame manier kan worden bereikt. Voor kinderen werd een musical gemaakt, voor studenten werden zowel een ideeënwedstrijd als een debat georganiseerd, onder deskundigen werd een consultatie gehouden en samen met kerkelijke groepen werden bijeenkomsten georganiseerd. In 2009 hielden tien studenten elk een interview met deskundigen over hoe zij aankijken tegen de spanning tussen duurzaamheid en gerechtigheid. Uit deze gesprekken bleek dat er geen grote verschillen waren tussen de visies van jongeren en die van de deskundigen. Daarentegen bleek tussen jongeren onderling de diversiteit in visies op de weg naar duurzaamheid en gerechtigheid net zo groot als tussen de deskundigen.

De conferentie *FairDuurzamen? In Beweging!* vormde de afsluiting van het driejarig-project. Het nieuwe begrip *FairDuurzamen*, dat tijdens deze bijeenkomst werd gelanceerd, combineert de begrippen duurzaamheid en gerechtigheid en geeft helder de richting aan voor de toe-

komst. Tijdens de conferentie in de Geertekerk te Utrecht werd besproken waarom ondanks de vele mogelijkheden om te komen tot rechtvaardige en duurzame ontwikkeling, een grote maatschappelijke omslag naar duurzaamheid uitblijft. Verschillende sprekers lieten hierover hun licht schijnen.

Milieufilosoof Marius de Geus koos voor het stellen van grenzen aan onze consumptie. Met het oog op de schaarste aan natuur en grondstoffen, pleitte hij voor matiging en consuminderen. Rene Paas (CNV) zei in zijn toespraak eveneens prioriteit te willen geven aan duurzaamheid, maar wees erop dat een groot deel van de Nederlanders af zullen haken als we van hen simpelweg vragen om in te leveren op financieel en materieel gebied. Ook theoloog Erik Borgman wees erop dat een pleidooi voor versobering weinig effectief zal zijn als je de meerderheid wilt meekrijgen in de omslag naar duurzaamheid. Volgens filosoof Karim Benammar moeten we dan ook juist leren verstandig om te gaan met de overvloed die de aarde en het leven biedt, in plaats van dat we gebukt

hoeven te gaan onder schaarste. Schaarste ontstaat vooral doordat iedereen op aarde dezelfde spullen lijkt te willen. Als ieder mens zich richt op kwaliteit, creativiteit en het genieten van de rijkdom van de natuur, dan zullen we merken dat er genoeg is voor iedereen, aldus Benammar.

Niet alleen het pleidooi voor consuminderen, maar ook de andere opvattingen die tijdens de conferentie naar voren kwamen, toonden aan dat de urgentie rond dit thema door de aanwezigen sterk gevoeld werd. Juist omdat het zo urgent is dat de omslag naar duurzaamheid gemaakt wordt, is het zo belangrijk om goed te luisteren naar wat er in de doelgroep speelt. Alleen zo kan je hen ervan overtuigen dat duurzaamheid, mondiale gerechtigheid en welvaart beter te combineren zijn dan op het eerste gezicht lijkt.

De ervaringen uit het project Duurzaamheid & Gerechtigheid worden meegenomen in het nieuwe programma *Werk aan de Wereld* (zie pagina 12 en 13).

Werk aan de Wereld

→ **TITEL PROJECT** Werk aan de Wereld → **DOELSTELLING** Bijdragen aan de noodzakelijke omslag naar rechtvaardige en duurzame welvaart, te bewerken door verbinding van bestaande initiatieven, verdiepen van de analyse en verbeelding van deze omslag. → **LOOPTIJD** 2009–2011 → **PARTNERS** ICCO Kerk in Actie, DISK, Platform DSE, Transition Town Zutphen, Werkgroep Bruisend Brummen → **SUBSIDIEGEVERS** PKN, Kerk in Actie, Stichting Kerk en Wereld → **WEBSITE** www.stichtingoikos.nl/werkaandewereld

Het nieuwe programma Werk aan de Wereld is niet het zoveelste initiatief om duurzaamheid in Nederland te bevorderen op zijn eigen manier. Nee, dit programma wil juist bestaande initiatieven bij elkaar brengen. Oikos heeft zich tot doel gesteld om de groepen die in ons land werken aan de omslag naar een rechtvaardige en duurzame samenleving, met elkaar te verbinden. Daarbij richt Oikos zich ondermeer op plaatselijke kerken die werk willen maken van een *fair* en groen leven en brengt hen in verbinding met andere groepen.

In het nieuwe driejarig programma wordt voortgebouwd op de inzichten en resultaten van twee eerdere projecten van Oikos. In het programma Geloofwaardige Economie (2006–2008) werd ervaring opgedaan met het coachen van plaatselijke groepen. Goede voorbeelden van plaatselijke initiatieven richting een rechtvaardige economie bleken aanstekelijk te werken voor andere groepen. Uit het project Duurzaamheid & Gerechtigheid (2006–2009) is de les

getrokken dat er ongelooflijk veel mogelijkheden zijn om ons leven duurzamer in te richten. Vooral op technologisch gebied is er veel mogelijk. Talloze organisaties en groepen zetten zich in voor duurzaamheid en mondiale rechtvaardigheid. Zij experimenteren met een duurzame en 'faire' manier van leven en werken. Toch is er nog geen samenlevingsbrede beweging naar duurzaamheid en rechtvaardigheid gaande. De oorzaak daarvan ligt er voor een groot deel in dat veel mensen niet weten wat die duurzame samenleving inhoudt en het pionieren liever aan anderen over laten. Het programma Werk aan de Wereld (2009–2011) wil deze mensen laten zien welke inspirerende initiatieven er al zijn. Daarnaast proberen we deze initiatieven met elkaar in verbinding te brengen zodat ze elkaar versterken. We stimuleren groepen om aantrekkelijke toekomstvisies te ontwerpen, te presenteren en in praktijk te brengen.

Het programma Werk aan de Wereld brengt de twee sporen uit beide eerdere projecten samen

om verder te werken aan duurzaamheid en gerechtigheid, zonder daarbij het economische aspect uit het oog te verliezen

Verbinden van initiatieven

In 2009 is een start gemaakt met het leggen van verbindingen tussen verschillende initiatieven. Bij de inventarisatie van netwerken en organisaties die zich inzetten voor de omslag naar een duurzame economie, werd een onderverdeling gemaakt in de categorieën 'hoofd', 'hart' en 'handen'. Waar het ene initiatief zich richt op het zichtbaar maken en onderbouwen van mogelijkheden voor fair en duurzaam leven, concentreren andere initiatieven zich op de motivatie van mensen om zich hiervoor in te zetten. Op weer andere plekken slaan mensen de hand aan de ploeg om alvast plaatselijk de omslag te maken.

Oikos werkt in het kader van dit project ook mee aan het uitbouwen van het Platform Duurzame en Solidaire Economie. In dit platform werken

verschillende organisaties al enkele jaren samen aan plannen voor een ‘ingrijpende heroriëntering’ van onze economie. Na het uitbreken van de kredietcrisis kwamen deze plannen in een stroomversnelling. In de verklaring ‘Een Fair & Green Deal’ werd een voorstel gedaan voor een broodnodige koerswijziging richting een andere economie. Deze verklaring werd ondertekend door zeer uiteenlopende partijen, van vakbonden tot banken en van ontwikkelingsorganisaties tot milieucentra. De ondertekenaars vormen samen de nieuwe Alliantie Fair & Green Deal, die door de krachtenbundeling een sterk geluid kan laten horen.

De Alliantie Fair & Green Deal is een mooi voorbeeld van het samenbrengen van verschillende kleinere en grotere initiatieven. Als lid van de alliantie hoeft men niet de uitvoering van het gehele programma van een Fair & Green Deal voor zijn rekening te nemen, maar kan men zich richten op één van de onderdelen hiervan die het best aansluit bij de eigen organisatie.

Oikos zal in de komende tijd het proces binnen deze alliantie blijven ondersteunen en blijven prikkelen.

Plaatselijke initiatieven

Een groeiend aantal kerkelijke gemeentes wil plaatselijk de stap naar verduurzaming maken. Oikos ondersteunt door heel Nederland kerkelijke groepen, die hiermee aan de slag gaan. De coaches die Oikos naar de gemeentes toestuurt werken nauw samen met de gemeenteadviseurs vanuit de Protestantse Kerk Nederland. Allereerst wordt een nulmeting uitgevoerd, zodat kan worden beoordeeld wat er plaatselijk al gebeurt. Deze nulmeting vindt plaats aan de hand van de drie kernbegrippen *people, planet, profit*. Daarna komt de werkgroep samen om zich te buigen over een gezamenlijke toekomstvisie. De vraag die daarbij centraal staat, is: Stel, het is nu 2030, wat is er dan bereikt in onze gemeente? Durf te dromen, is daarbij het motto. De verhalen die vervolgens loskomen zijn echter meer dan een romantisch droombeeld. Doordat

het geschetste toekomstbeeld meestal heel concreet is, inspireert het de groep om aan de slag te gaan.

Natuurlijk kan deze toekomstvisie voor 2030 niet verwezenlijkt worden binnen de twee jaar dat het begeleidingstraject in beslag neemt. Maar binnen die twee jaar kan de gemeente wel het pad inslaan op weg naar duurzaam en solidair samenleven.

Door de deelnemende gemeentes te wijzen op duurzame initiatieven van een groep elders in het land, kunnen zij zich ook hierdoor laten inspireren en hun eigen plannen aanscherpen. De coaches faciliteren de samenwerking tussen de gemeentes door hen met elkaar in contact te brengen. Ook wordt de samenwerking tussen kerkelijke en niet-kerkelijke plaatselijke initiatieven zoveel mogelijk bevorderd.

Ademloos luisteren naar verhalen over klimaatverandering

→TITEL PROJECT Himalaya Alert! →DOELSTELLING Scholieren betrekken bij het thema klimaatverandering en duurzaamheid door het initiëren en bundelen van acties van leerlingen op basisscholen rond Everest expeditie van Bernice Notenboom →LOOPTIJD 2009 →PARTNERS Bernice Notenboom, Museon, Teleac NOT, BOS, Ministerie van VROM →SUBSIDIEGEVERS VSB Fonds, Ministerie van VROM, Fonds1818, Triodos Foundation, COS Nederland, Gemeente Lochem →WEBSITE www.himalaya-alert.nl

Klimaatverandering zal in de komende decennia wereldwijd grote gevolgen krijgen. Grote delen van Azië zullen geraakt worden door de toeneemende droogte in het Himalaya-gebied. In het project Himalaya Alert wordt hiervoor aandacht gevraagd. Bernice Notenboom gaf voorlichting aan Nederlandse schoolkinderen over deze problematiek aan de hand van haar ervaringen tijdens de expeditie naar de Mount Everest in het voorjaar van 2009.

Himalaya Alert was het vervolg op de Arctic Alert-expedities naar de Zuidpool (2007) en op Groenland (2008). Ditmaal stonden de gevolgen van klimaatverandering in het Himalaya-gebied centraal. De gletsjers van 'het dak van de wereld' zijn de voorraadschuur van grote rivieren als de Ganges, Yangtze, Indus, Irrawaddy en de Gele Rivier. Daarmee zijn ruim 3 miljard mensen afhankelijk van het water afkomstig uit de Himalaya. Droogte in het Himalayagebergte en het uitblijven van de moessonregens zorgen ervoor dat de inwoners van landen als China, India en Bangladesh met omvangrijke droogte geconfronteerd zullen worden. Dit zal ook dramatische gevolgen hebben voor de rijstbouw. Tijdens de expeditie Himalaya Alert sprak Bernice Notenboom met geestelijk leiders en met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in Nepal. Zij maken zich ernstig zorgen over deze situatie en roepen de mensen wereldwijd op om hun verantwoordelijkheid te nemen iets aan deze situatie te doen.

Ook al was het bereiken van de Mount Everest het letterlijke hoogtepunt van dit project, het zwaartepunt lag in het scholenprogramma dat door Oikos in Nederland werd uitgevoerd. In het voorjaar hadden kinderen van basisscholen in Lochem en Leiden hun wensen en acties voor

een beter milieu opgeschreven op gebedsvlaggetjes. Deze gingen mee naar de hoogste berg ter wereld. In het najaar vertelde Bernice Notenboom op basisscholen en ROC's door heel Nederland aan ademloos luisterende kinderen over de ernstige gevolgen van klimaatverandering in de Himalaya. Notenboom vertelde niet zozeer over de oorzaken, maar besteedde vooral veel tijd om met de kinderen te praten over wat zij zelf kunnen doen om klimaatverandering tegen te gaan. In totaal werden door deze *Show & Tell's* ruim 1200 kinderen bereikt.

Door de nauwe samenwerking met andere educatiepartners konden nog veel meer mensen worden bereikt. Museon in Den Haag richtte de tentoonstelling Basecamp Everest in, waarbij aandacht werd gevraagd voor enkele thema's van Himalaya Alert: klimaatverandering en afval. Minister Cramer (VROM) sprak tijdens de feestelijke opening van de expositie in Museon via een live-verbinding met Bernice Notenboom in Nepal. Na terugkeer van de expeditie kreeg

het door Notenboom verzamelde afval dat tevoorschijn was gekomen uit de Khumbu Gletsjer, een plek in de expositie. In het televisieprogramma Nieuws uit de Natuur van Teleac/NOT werd meerdere malen aandacht besteed aan Himalaya Alert. De Boeddhistische Omroep had zelfs een filmploeg meegestuurd op expeditie. In december was het resultaat hiervan tweemaal te zien op Nederland 2. De aangrijpende documentaire *Himalaya Alert!* trok ongeveer 200.000 kijkers.

Op uitnodiging van de Tweede Kamerfractie van het CDA kon Notenboom op 28 oktober haar bevindingen presenteren aan leden van de Tweede Kamer. De expeditie werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het ministerie van VROM en maakte deel uit van het programma 'Nederland gaat voor een beter klimaat'. In dit kader nodigde Minister Cramer Bernice Notenboom uit om mee te gaan naar de klimaatop in december. In Kopenhagen heeft ze de documentaire *Himalaya Alert!* vertoond. ∞

Globalisering en Identiteit

Migranten als bruggenbouwers richting ontwikkelingslanden

→ **TITEL PROJECT** Migratie en Ontwikkeling | Ideeënwedstrijd Migranten & Ontwikkelingssamenwerking → **DOELSTELLING** Vanuit een veelheid aan onderwerpen rond migratie en ontwikkeling thema's destilleren en daarin samen met diverse partners verdieping zoeken en een netwerk opbouwen | Migranten worden op een laagdrempelige wijze gestimuleerd hun ideeën voor lokale ontwikkelingsprojecten te vertalen in haalbare plannen → **LOOPTIJD** 2007–2010 | 2010 → **PARTNERS** Cordaid en Stichting Mondiale Samenleving (SMS) → **SUBSIDIEGEVERS** VSB Fonds, Ministerie van VROM, Fonds1818, Triodos Foundation, COS Nederland, Gemeente Lochem → **WEBSITE** www.migratie-ontwikkeling.nl | www.ideeenwedstrijd.nl

Oikos wil de stem van migranten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking versterken. Dit doen we omdat we geloven dat de inbreng van migranten bij het vaststellen van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid onmisbaar is. Migranten weten vaak heel goed wat er speelt in hun land van herkomst, maar kennen tegelijk ook de Nederlandse situatie. In publieksbijeenkomsten, expertmeetings en een conferentie werden in 2009 de mogelijkheden verkend om migranten meer te betrekken bij ontwikkelingssamenwerking. De publicatie *Moving Forward* liet zien wat er allemaal gebeurt op dit terrein, zowel in professionele migrantenorganisaties als in particuliere initiatieven. De Ideeënwedstrijd Migranten & Ontwikkelingssamenwerking bood migranten dit jaar voor de 7e keer de gelegenheid om dit soort initiatieven te starten en verder uit te werken.

Op 18 april werd een discussiebijeenkomst gehouden naar aanleiding van de beleidsnotitie van Minister Koenders over maatschappelijke organisaties. In de beleidsnotitie *Maatschappelijke organisaties: Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde* schetste de minister de contouren van het nieuwe medefinancieringsstelsel (MFS-II). Omdat in deze notitie nauwelijks werd gesproken over de migrantenorganisaties, werd tijdens deze bijeenkomst besloten om een gezamenlijke brief op te stellen waarin de leden van de Vaste Kamercommissie voor Ontwikkelingssamenwerking werden opgeroepen om bij ontwikkelingssamenwerking en draagvlakversterking de migranten niet uit het oog te verliezen. Omdat de beleidsnotitie meer samenwerking wil bevorderen, werd in een expertmeeting op 25 juni gesproken over hoe migrantenorganisaties en autochtone organisaties het beste kunnen samenwerken. Mirjam Minderman van

de organisatie 'opzoeknaarmeerwaarde.nl' wees erop dat migranten meer zijn dan 'alleen maar' migrant, ze hebben verschillende deskundigheden. Ze wees op het belang van gelijkwaardigheid binnen samenwerkingsverbanden.

Omdat er al langere tijd behoefte is aan een bundeling van de kennis over migratie en ontwikkeling en dus aan structurele samenwerking tussen migrantenorganisaties, autochtone organisaties en kennisinstellingen, werd een tweede expertmeeting georganiseerd op 24 september. Vertegenwoordigers van diverse organisaties, universiteiten en instellingen waren aanwezig om zich te buigen over de mogelijke visie, missie, doelen, activiteiten en werkwijzen van een kenniscentrum voor migratie en ontwikkeling. Met de input van deze bijeenkomst wordt dit idee de komende tijd verder uitgewerkt.

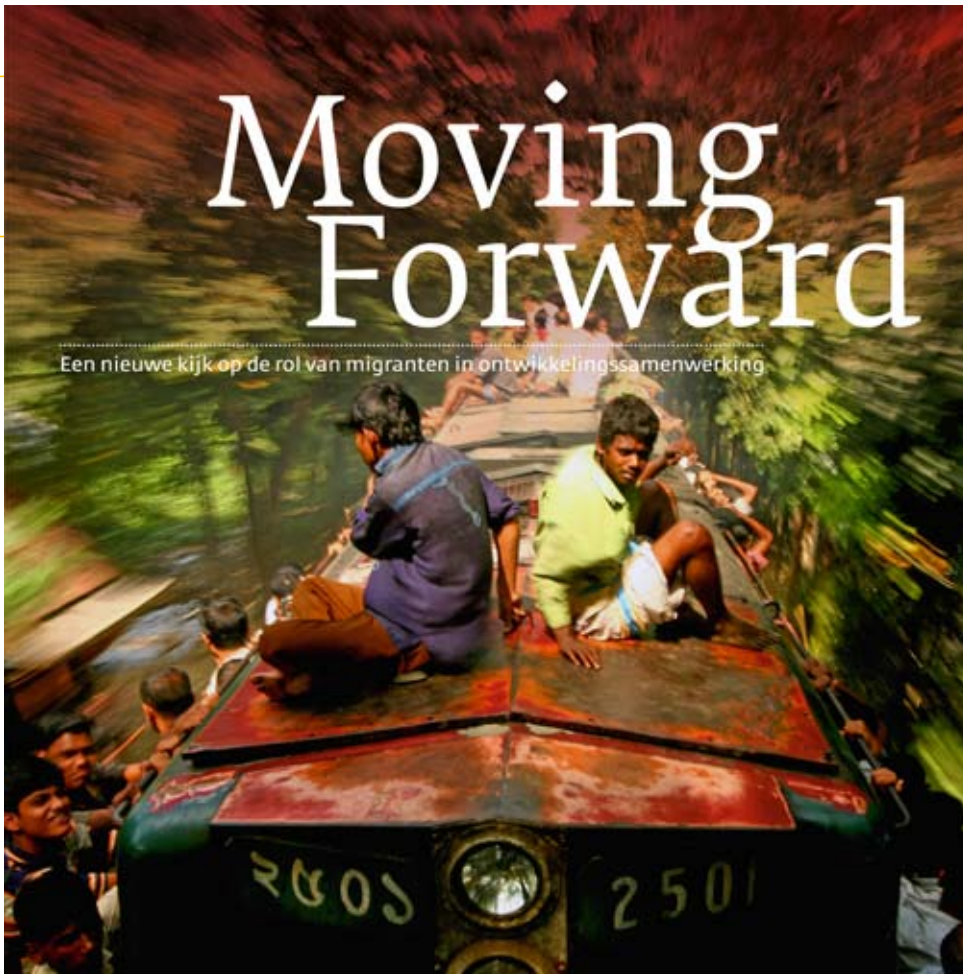
De publieksbijeenkomst op 11 november over terugkeer van migranten was een mooie testcase om te zien of het mogelijk was constructief met elkaar na te denken over zo'n potentieel explosief onderwerp als terugkeer. De aanwezige migranten, wetenschappers, beleidsmakers en vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld bleken op een zeer open en respectvolle manier met elkaar in debat te gaan. Het volwassen niveau van het debat zorgde ervoor dat de verschillende belangen en mogelijkheden duidelijk naar voren kwamen. Geconcludeerd kon worden dat bij elke vrijwillige of gedwongen terugkeer de individuele mogelijkheden van de migrant centraal moeten staan.

Tijdens de slotconferentie van het project Migratie & Ontwikkeling op 18 december werd gesproken over de veranderende rol van migranten bij ontwikkelingssamenwerking. In de

afgelopen tien jaar is onder migranten een compleet maatschappelijk middenveld ontstaan. De migrantenorganisaties, die nog steeds in aantal toenemen, werken steeds intensiever samen en maken een flinke professionaliseringsinslag. De organisaties hebben een sterk mobiliserende kracht richting hun achterban. Verrassend genoeg blijkt dat hoe meer migranten zich organiseren in migrantenorganisaties, hoe makkelijker ze integreren in de Nederlandse samenleving. Ze ontdekken sneller de juiste wegen te bewandelen in de Nederlandse bureaucratie én zoeken en vinden samenwerking met autochtone organisaties. Alexander Kohnstamm, voorzitter van Partos, riep migrantenorganisaties op om lid te worden van Partos en zegde toe dat Partos op haar beurt zich meer zal richten op migranten. Volgens Kohnstamm werken mensen bij migrantenorganisaties nog vaker dan bij traditionele ontwikkelingsorganisaties vanuit hun persoonlijke waarden en idealen.

Moving Forward

Uit handen van Cordaid-directeur René Grotenhuis nam Alexander Kohnstamm de publicatie *Moving Forward* in ontvangst. Deze uitgave van Oikos en SMS kwam tot stand in samenwerking met Cordaid en brengt de toegenomen betrokkenheid van migranten in Nederland bij ontwikkelingssamenwerking in beeld. Een nieuwe uitgave was nodig omdat er veel is veranderd sinds het verschijnen van *To make a difference*, een publicatie uit 2005 met best practices rond migratie en ontwikkeling. In *Moving Forward* wordt duidelijk dat de migrantenorganisaties de afgelopen jaren veel professioneler zijn gaan werken. Daarnaast komen de initiatiefnemers achter een aantal nieuwe succesvolle projecten aan het woord. Uit de ervaring met deze

projecten, allemaal voormalige inzendingen voor de Ideeënwedstrijd, worden telkens enkele wijze lessen getrokken. In een nawoord schrijft Minister Koenders dat hij de ontwikkeling dat migrantenorganisaties een grotere rol krijgen in ontwikkelingssamenwerking met genoeggen waarneemt.

Ideeënwedstrijd

Na zes edities van de Ideeënwedstrijd Migranten & Ontwikkelingssamenwerking besloten initiatiefnemers Oikos en SMS dat het tijd was voor een grondige evaluatie van het project. Naar aanleiding van de resultaten van deze evaluatie werd de formule van de wedstrijd licht aangepast. Voortaan richt de organisatie zich bij de werving van deelnemers vooral op beginnende organisaties en individuen. De kwaliteit van inzendingen zal daardoor wat minder hoog zijn, maar zorgt er wel voor dat de focus, zoals gepland, meer kan worden gericht op goede begeleiding en training. De uitdaging om een

idee om te zetten in een solide projectplan kan een grote stap naar kwaliteitsverbetering opleveren. Een trainingsweekend kan daar een nuttige bijdrage aan leveren. Naast de focus op training werd naar aanleiding van de evaluatie ook besloten om oud-winnaars voortaan actief in te zetten als ambassadeurs voor de ideeënwedstrijd. De initiatiefnemers van deze succesvolle projecten kunnen van grote invloed zijn om migranten die rondlopen met een idee over de streep te trekken. Ook kunnen zij hun ervaringen delen met de nieuwe deelnemers. Enkele oud-winnaars hebben in 2009 een training gevolgd om de komende jaren als ambassadeurs voor de ideeënwedstrijd op te treden.

In 2009 werd de Ideeënwedstrijd in de nieuwe stijl gewonnen door het project 'House of Hope in Serbia'. Dit unieke project is opgezet door een Servische ex-drugsverslaafde die in Nederland afkickte van zijn verslaving. Door zijn positieve ervaringen met de Nederlandse verslavingszorg

besloot hij samen met zijn Nederlandse partner deze methode te introduceren in Servië. In het 'house of hope' wordt vooral veel aandacht gegeven aan de sociaal-psychologische context waarin verslaafden verkeren. Ook worden de overheid en maatschappelijke organisaties betrokken bij het reïntegreren van verslaafden in de samenleving. 'House of Hope in Serbia' won een cheque ter waarde van € 10.000. De tweede prijs ter waarde van € 5.000 ging naar de Werkgroep Duurzame Energie die het gebruik van biogas wil promoten op de Molukken. De jongerenprijs (€ 2.500) werd uitgereikt aan een stichting die Nederlandse en Colombiaanse jongeren met elkaar in contact wil brengen. Een aanmoedigingsprijs ging naar de 'Irakese Democratische Jongeren Unie' die kinderen wil helpen die het slachtoffer zijn geworden van het oorlogsgeweld in Irak. De Irakese jongeren wonnen een trainingsweekend waarin ze leren een project succesvol op te zetten en uit te voeren. Deze training werd ook gegeven aan de andere prijswinnaars van deze editie van de Ideeënwedstrijd. ∞

Waarden in de Europese Verkiezingen

→TITEL PROJECT Waarden in de Europese verkiezingen →DOELSTELLING Nederlandse burgers betrekken bij en informeren over de betekenis van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling door middel van een kritische analyse van en veelzijdige communicatie over verkiezingsprogramma's. →LOOPTIJD 2009 →PARTNERS Opinieblad Volzin, Raad van Kerken in Nederland →SUBSIDIEGEVERS Europafonds van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Kerk in Actie, Opinieblad Volzin →WEBSITE www.waardenwijzer.nl

Het begrip 'internationale samenwerking' wordt vaak gebruikt als een synoniem voor ontwikkelingssamenwerking. Maar er is ook internationale samenwerking dichterbij huis. In de Europese Unie werken maar liefst 27 landen samen op een breed scala aan beleidsgebieden. In een nieuw project bracht Oikos in het jaar van de Europese Verkiezingen de waarden van Europa voor het voetlicht. Dit deed Oikos door het organiseren van een boeiend debat en het realiseren van een website met 'waardenwijzer' en interessante gastcolumns.

Als de manier waarop in Nederland wordt aangekeken tegen de Europese samenwerking, toonaangevend is voor hoe er in de toekomst tegen internationale samenwerking wordt aangekeken, dan is dat geen goed teken. De samenwerking in Europa lijkt steeds meer te verworden tot een strijd tussen nationale belangen van de lidstaten. En dit is vooral betreurenswaardig omdat de Europese Unie halverwege de vorige eeuw begon als een vredesproject om tegenstellingen te overwinnen.

De waarden die ten grondslag lagen aan de Europese Unie zijn niet eenvoudig vast te stellen. Wel is het de laatste jaren steeds duidelijker geworden dat in het publieke debat niet langer gesproken wordt over welk ideaal we nastreven als Europa. De Europese Unie wordt daardoor bij herhaling geportretteerd als bureaucratisch moloch, in plaats van een krachtenbundeling van idealen. Het streven naar een Europese samenleving waarin mensen tot hun recht kunnen komen en waarin wordt omgekeken naar de rest van de wereld, lijkt plaats te hebben gemaakt voor een verzameling staten die elk bezig zijn met hun eigen belangen.

Op de website www.waardenwijzer.nl konden mensen met behulp van de door Oikos ontwikkelde Waardenwijzer ontdekken welke waarden en wereldbeelden voor hen tellen in relatie tot Europa. Terwijl de één de EU slechts blijkt te zien als een bureaucratische laag, ziet de ander de unie als een instrument tot vrede en vooruitgang. In het bijhorende weblog kwamen bekende en minder bekende geestelijken leiders van Nederland aan het woord over hoe zij Europa zien. Dit leverde een heel interessant en gevarieerd beeld op.

In samenwerking met het opinieblad Volzin organiseerde Oikos een debat over Europa als waardengemeenschap. Na een prikkelende inleiding van cultuurhistoricus Thomas von der Dunk, ging deze in debat met bisschop Gerard de Korte en Europarlementariër Kathalijne Buitenweg (GroenLinks). Opvallend was dat Buitenweg niet uit de weg kon met Europa als een waardengemeenschap, maar Europa uitsluitend leek te zien als een bestuurlijke beleidslaag. Bisschop de Korte reageerde blij verrast op de stelling van Von der Dunk dat er niks zinnigs over Europa te zeggen is zonder aandacht voor de christelijke traditie. De bewering van Von der Dunk dat de kern van de Europese samenwerking wordt gevormd door het individueel zelfbeschikkingsrecht, kon rekenen op de instemming van Buitenweg. Bisschop de Korte was echter van mening dat je niet over zelfbeschikkingsrecht kan praten zonder daar de menselijke waardigheid en het algemeen welzijn bij te betrekken.

De Europese Verkiezingen vormden een indicatie van welke waarden in Nederland toen leidend waren voor internationale samenwerking: eigen veiligheid en eigen belangen. In 2010 zal na de Tweede Kamerverkiezingen blijken of het tij de komende jaren gekeerd zal worden.

Vreedzame transformatie is mogelijk

→ **TITEL PROJECT** Dialogue for Peaceful Change → **DOELSTELLING** De ontwikkeling van een methodiek waarbij dialoog wordt toegepast als instrument om vrede te bewaren of tot stand te brengen → **LOOPTIJD** 2008–2010 → **PARTNERS** Oikosnet, TIDES Training → **SUBSIDIEGEVERS** ICCO, Oikosnet, Oikos, Global Ministries United Methodist Church → **WEBSITE** www.dialogueforpeacefulchange.net

Wat begon als een eenvoudige, maar effectieve dialoogmethode, is uitgegroeid tot een wereldwijde coalitie van mensen die dialoog inzetten om vrede te bewerkstelligen. Dialogue for Peaceful Change wordt inmiddels toegepast door 419 facilitators en 25 trainers. En het einde van de groei is nog niet in zicht. Vooral in de Verenigde Staten lijkt de methode aan een flinke opmars bezig.

De kracht van de methode Dialogue for Peaceful Change (DPC) ligt in de combinatie van een door Jaap van der Sar ontwikkelde dialoogmethode met het conflictmanagement dat de Noord-Ierse organisatie TIDES ontwikkelde begin deze eeuw. Door de samenwerking met Oikosnet konden de ervaringen uit dit mondiale oecumenische netwerk worden gebruikt om de dialoogmethode nog beter vorm te geven. Sinds de oprichting van DPC in 2004 is de kern van de dialoogmethode steeds hetzelfde gebleven: Accepteer dat conflicten bij het leven horen, stel je oordeel uit, wijs geen zondebok aan en luister naar de ander. Door tussenkomst van een onpartijdige derde persoon (de facilitator) kunnen de twee partijen vervolgens samen naar een oplossing toewerken.

In 2009 zijn trainingen gegeven in Zimbabwe, Canada, Israel, Filippijnen, Thailand, Noord-Ierland en de Verenigde Staten. De training in Thailand was een internationale training, waarbij Oikosnet-partners uit vrijwel alle continenten deelnemers stuurden om zich te bekwamen in DPC. De overige trainingen waren vooral gericht op deelnemers uit de genoemde landen. Een Filippijnse deelnemer zei na afloop dat hij van tevoren dacht dat een wezenlijke verandering in machtsstructuren alleen mogelijk was met bloedvergieten. Pas nu zag hij in dat een vreedzame transformatie ook mogelijk is.

DPC in de Verenigde Staten

Antioch, een stad met ca 100.000 inwoners in de buurt van San Francisco, kreeg in de afge-

lopen jaren steeds meer te lijden onder elkaar bestrijdende bendes van jongeren. Het Youth Intervention Network probeert sinds 2006 jongeren weer de schoolbanken in te krijgen. Toen zij aanklopten voor subsidie bij de Vesper Society, in het verleden als financier betrokken bij DPC, kon deze hen niet aan geld helpen, maar wees hen wel op de succesvolle dialoogmethode DPC. Na afloop van de eerste training in Antioch, waarbij de verschillende partijen binnen de organisatie leerden beter samen te werken, ontdekten ze dat de methode ook erg effectief was in de omgang met jongeren en hun ouders.

Sinds die eerste trainingen volgden nog veel meer trainingen, waarbij telkens meer mensen uit Antioch werden getraind tot facilitators. Het speet de politiechef van Antioch dat hij deze training niet dertig jaar eerder had gevolgd. En een schooldirecteur stelde dat minstens een derde van zijn leraren deze training ook moet

volgen. De resultaten van de trainingen bleven niet uit. Steeds meer kinderen zijn inmiddels van de straat en zijn teruggekeerd in de schoolbanken.

Het positieve nieuws uit Antioch verspreidde zich snel in Californië. Inmiddels staan een groot aantal stadsbesturen uit diverse staten in de rij voor een training. Ook uit kringen rond president Obama is inmiddels interesse getoond voor Dialogue for Peaceful Change. In 2010 zal blijken of en hoe deze uitbreiding van de dialoogmethode in Amerika vorm zal krijgen. ∞

Kenniscentrum Religie en Ontwikkeling

→**TITEL** Kenniscentrum Religie & Ontwikkeling →**DOELSTELLING** De betekenis van religie voor duurzame ontwikkeling, internationale samenwerking en samenlevingsopbouw onder de aandacht brengen →**LOOPTIJD** 2006–2010 →**PARTNERS** Cordaid, ICCO, Islamitische Universiteit Rotterdam, Seva Network Foundation →**SUBSIDIEGEVERS** Cordaid, ICCO, Islamitische Universiteit Rotterdam, Oikos, Seva Network Foundation, Edukans, Prisma, Kerk in Actie, Mensen met een Missie, IKV Pax Christi →**WEBSITE** www.religie-en-ontwikkeling.nl

Sinds in 2006 het Kenniscentrum Religie & Ontwikkeling werd opgericht hebben steeds meer ontwikkelingsorganisaties duidelijk op hun netvlies staan dat religie een grote rol speelt bij ontwikkelingsprojecten. Nu deze kerndoelstelling van het Kenniscentrum bereikt is, draait het bij de meeste activiteiten vanaf 2009 om verdieping. Centraal bij deze verdieping staat de vraag hoe religie precies een rol speelt in ontwikkelingssamenwerking. Na overleg met Minister Koenders gaat het Kenniscentrum een antwoord zoeken op deze vraag in een specifieke regio. Verdieping staat ook centraal in een praktijkboek, waarin zo praktisch mogelijk antwoord wordt gegeven op de vragen over religie die leven bij ontwikkelingsorganisaties. In het afgelopen jaar werd ook voor het eerst stilgestaan bij de invloed van religie op klimaatverandering. Tijdens een reis naar Atjeh werd onderzocht welk effecten de shari'a heeft op een ontwikkelingsland.

Beleidsdialoog

Fragiele staten stonden centraal bij de beleidsdialoog tussen Minister Koenders (Ontwikkelingssamenwerking) en het Kennisforum Religie & Ontwikkeling, die in april plaatsvond. Het Kenniscentrum had deze gesprekken in de voorafgaande maanden grondig voorbereid. Minister Koenders sprak naar de aanwezige ontwikkelingsorganisaties de wens uit om nu eens heel concreet te kijken naar één specifieke fragiele staat om zo te ontdekken hoe religie nu precies ontwikkeling beïnvloedt. Besloten werd dat gezamenlijk onderzoek zou worden verricht naar de situatie in de Democratische Republiek Congo (DRC).

Het Kenniscentrum kreeg voor dit onderzoek medewerking van Congo-specialisten van minis-

teries en diverse organisaties. Uit het onderzoek bleek dat om succesvol in Congo te kunnen werken, het noodzakelijk is dat ontwikkelingsorganisaties nauw samenwerken met ambassades. De Nederlandse overheid werkt vooral op 'statelijk' niveau in het buitenland. Maar in fragiele staten is het nooit genoeg om alleen op statelijk niveau te werken, omdat het staatsapparaat er niet normaal functioneert. Daarom moet wel samenwerking worden gezocht met het maatschappelijk middenveld, waarvan de kerk en/of andere religieuze instituten in deze landen een groot deel uitmaken. En daar komt het netwerk van Nederlandse organisaties van pas. Zij hebben vaak banden met Congolese organisaties buiten de hoofdstad met een religieuze grondslag die overeenkomt met hun eigen achtergrond. Zo blijkt dat de Nederlandse overheid niet om de ontwikkelingsorganisaties heen kan. Tegelijk blijkt dat ontwikkelingswerkers ook niet zonder de ambassade kunnen opereren. Door de kennis over religie met elkaar te delen is de kans een stuk kleiner dat bepaalde ontwikkelingen in een fragiele staat onopgemerkt blijven. Deze aanbeveling is ingebracht in de jaarlijkse bijeenkomst van ambassade en ontwikkelingsorganisaties in Kinshasa.

Praktijkboek

Al sinds haar oprichting stelt het Kenniscentrum zich op als een 'helpdesk' door medewerkers van ontwikkelingsorganisaties desgevraagd te voorzien van heldere informatie over de rol van religie in ontwikkelingslanden. Om deze doelgroep tegemoet te komen heeft de stuurgroep besloten om een praktijkboek uit te geven. In dit praktijkboek worden de meest gestelde vragen behandeld en wordt aan de hand van talrijke praktijkvoorbeelden de soms abstracte materie zo concreet mogelijk gemaakt. Aan het

boek ligt de gedachte ten grondslag dat het bij ontwikkelingsamenwerking belangrijk is om kennis te hebben van drie aspecten: de context; de samenwerkingspartner; de identiteit van je eigen organisatie en achterban. In het boek delen een groot aantal ontwikkelingswerkers en academici hun ervaringen met betrekking tot deze drie aspecten. Het boek werd opgezet in nauwe samenspraak met de eindgebruikers en verschijnt zowel in het Nederlands als het Engels. Op een website die bij het boek hoort, kunnen lezers online ervaringen uitwisselen.

Light Development

Tijdens een internationale bijeenkomst in juli introduceerde het Kenniscentrum het concept 'Light Development'. Met dit begrip wordt een manier van ontwikkeling aangeduid, waarbij zowel op economische als op sociale en ecologische ontwikkeling wordt gelet. Het concept biedt ook mogelijkheden om lokale initiatieven wereldwijd te verbinden. Ook wordt bij deze 'lichte' vorm van ontwikkeling aandacht geschonken aan de immateriële (lichte) kanten van ontwikkeling. Daar valt dus ook religie onder. De reacties op het concept zullen in 2010 worden gebruikt om te kijken naar de verdere toepassing van Light Development.

Symposia Trust and Integrity

Bij ontwikkelingsprojecten moet aan de overheid of andere subsidiegevers nauwkeurig verantwoording worden afgelegd over de behaalde resultaten. Dit is ook in het belang van ontwikkelingsorganisaties omdat op deze manier de effectiviteit van de projecten heel precies in beeld kan worden gebracht. Ook kan op deze manier de samenwerking met lokale partners in een ontwikkelingsland goed worden geëvalueerd. Maar een sterke 'meetcultuur' kan

er ook toe leiden dat het wederzijdse vertrouwen tussen de organisaties afbrokkelt. De uitgebreide verslaglegging kan ervoor zorgen dat het doel voorbij geschoten wordt. Tijdens twee symposia die Oikos organiseerde in het voorjaar, werd gesproken over mogelijke alternatieve methodes om het vertrouwen tussen samenwerkingspartners in stand te houden. Muel Kaptein, hoogleraar bedrijfsethiek, presenteerde een onderzoek waaruit bleek dat vertrouwen en betrouwbaarheid binnen organisaties bevordert wordt door een 'levende bedrijfscode'. Hierbij

is niet alleen rol weggelegd voor meetbaarheid, maar spelen ook 'zachtere' factoren zoals een open bedrijfscultuur en betrokkenheid van het management een rol.

Atjeh

In de Indonesische provincie Atjeh is sinds enkele jaren de shari'a van kracht. Op verzoek van ICCO ging Welmoet Boender vanuit het Kenniscentrum mee met twee ICCO-medewerkers op hun halfjaarlijkse bezoek aan partnerorganisaties die zich inzetten voor democratisering en

mensenrechten. ICCO wil haar partners zo goed mogelijk ondersteunen in het nastreven van hun doelen, maar loopt er tegenaan dat ze onvoldoende inzicht hebben in de rol die de shari'a speelt in het politieke krachtenveld. Boender gaf vanuit haar deskundigheid op het gebied van de islam een analyse op basis van interviews met Atjese academici en ontwikkelingswerkers. ∞

De waarde van vrijwilligerswerk

→TITEL PROJECT Maatschappelijk rendement →DOELSTELLING Het bepalen van het Maatschappelijk rendement van organisaties. →LOOPTIJD 2009 →PARTNERS Youth for Christ, Interkerkelijk Diaconaal Overleg Lelystad →SUBSIDIEGEVERS Youth for Christ, Movisie, Oikos, Interkerkelijk Diaconaal Overleg Lelystad →WEBSITE www.stichtingoikos.nl/maatschappelijkrendement

Vrijwilligerswerk is veel waard! Hoeveel vrijwilligerswerk precies waard is, wordt berekend in de onderzoeken die Oikos uitvoert naar het maatschappelijk rendement. In 2009 deed het onderzoek naar het werk van vrijwilligers in moskeeën veel stof opwaaien. Een soortgelijk rapport over het maatschappelijk werk van Youth for Christ dat enkele dagen later verscheen, was een stuk minder omstreden. In Lelystad werd uitsluitend enthousiast gereageerd op de uitkomsten van een onderzoek naar het maatschappelijk rendement van het Interkerkelijk Diaconaal Overleg ter plaatse.

In maart 2009 gaf het Ministerie van Binnenlandse Zaken het rapport *Moskeeën Gewaardeerd* uit. Dit rapport was door Oikos geschreven in opdracht van het Ministerie, omdat de overheid benieuwd was in hoeverre de activiteiten in moskeeën de maatschappij geld besparen. Na de bekendmaking van de uitkomst van het onderzoek – moskeeën besparen de Nederlandse samenleving minimaal 150 miljoen euro

per jaar – streden verbazing en ongeloof om voorrang bij het grote publiek. Het was dan ook een opvallende uitkomst, temidden van de grote hoeveelheid aan negatief nieuws over de Islam in de media. Het ongeloof won het bij veel mensen die reageerden op een groot aantal discussiefora op internet. Ook de Tweede Kamerfractie van de PVV accepteerde de onderzoeksresultaten niet en stelde kamervragen.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken bleef echter staan achter de resultaten van het onderzoek. Ook bij oecumenische en moslim-organisaties werd positief gereageerd op het onderzoek. Op 20 maart werd het rapport aangeboden aan het Contactorgaan Moslims en Overheid. De onderzochte moskeeën ervoeren het onderzoek als een steun in de rug. Ze vonden het een verademing dat hun moskee nu eens niet benaderd werd vanuit het vraagstuk van integratie, maar dat een methode werd gehanteerd die eerder ook al werd toegepast bij andere geloofsgenootschappen in Nederland.

Kort na de commotie rond het onderzoek naar moskeeën, verscheen een rapport van Oikos over de waarde van het werk dat Youth for Christ verricht. In het rapport *Winst voor Jongeren* werd geconcludeerd dat Youth for Christ voor elke euro subsidie die ze ontvangt, vijf euro aan maatschappelijk relevant werk levert. Volgens ICCO-voorzitter Doekle Terpstra, die op 27 maart het rapport in ontvangst nam, vormen vrijwilligers het fundament van de samenleving: “Morele en financiële ondersteuning van deze groep is van grote betekenis voor de sociale samenhang in onze samenleving”.

Ook voor het Interkerkelijk Diaconaal Overleg (IDO) te Lelystad heeft Oikos een onderzoek uitgevoerd naar het maatschappelijk rendement. Het IDO verricht activiteiten via vier verschillende stichtingen: twee inloophuizen, een instelling voor schuldhulpverlening en een voedselbank. Uit het onderzoek dat Oikos uitvoerde, bleek dat het IDO de maatschappij per jaar ruim 1,6 miljoen euro uitspaart. Het IDO werd in het onderzochte jaar door de overheid gesubsidieerd voor € 170.500. Dat betekent dat elke 10 Eurocent een besparing opleverde van bijna € 1, “een rendement waarop banken jaloers zouden zijn”, volgens onderzoeker Jaap van der Sar.

Internationale toepassing

Het model dat Oikos gebruikt om het maatschappelijk rendement te berekenen van vrijwilligers, is inmiddels ook buiten Nederland een gewilde methode. In Antioch (Californië, Verenigde Staten), waar Dialogue for Peaceful Change inmiddels wordt toegepast (zie pagina 19), werd de vraag gesteld hoe de resultaten van het jongerenwerk zichtbaar kunnen worden gemaakt voor buitenstaanders. Sinds kort wordt hiervoor een licht aangepaste versie van de Maatschappelijk Rendement Monitor gebruikt. Ook vanuit diverse andere Amerikaanse steden is interesse getoond om deze methode over te nemen.. ∞

oikosXplore

oikosXplore

→TITEL PROJECT oikosXplore →DOELSTELLING Verschillende doelgroepen op diverse manieren betrekken bij maatschappelijke vraagstukken, van lokaal tot internationaal

→LOOPTIJD 2009 →SUBSIDIEGEVERS NCDO, PIN, Stichting Woudschoten, Mensen met een missie, Stichting Dialoog, SIOC, Skanfonds, PKN | Kerk in Actie, particulier fonds

→WEBSITE www.oikosxplore.nl

OikosXplore, het jongerenprogramma van Oikos, biedt een scala aan activiteiten voor en door jongeren. Het is in het afgelopen jaar opnieuw sterk uitgebreid. Zo werd, mede door de inzet van facilitators het aantal gegeven workshops verdubbeld. Ook werden nieuwe activiteiten ontwikkeld op de raakvlakken van verschillende Oikos-thema's als duurzame ontwikkeling, zingeving en conflict & dialoog. De bestaande en nieuwe methodes laten jongeren op een laagdrempelige manier kennismaken met deze en andere thema's. Daartoe wordt veel gebruik gemaakt van experiential learning: leren door te ervaren.

Door middel van vraaggericht maatwerk kunnen we voor een groot scala aan groepen activiteiten verzorgen die aansluiten bij achtergrondkennis en interesses. Veel voorkomende vragen uit de doelgroep worden verwerkt in een activiteiten aanbod. Ook hier blijft het maatwerk-principe gelden: indien nodig worden methodieken of andere elementen aangepast. Op deze en de volgende pagina's worden enkele activiteiten uitgelicht aan de hand van vier thema's: Conflict & Geweld, Religie en identiteit, Millenniumdoelen, Eerlijk & Duurzaam.

Thema 1: Conflict en Geweld

Conflicten zijn de normaalste zaak van de wereld. Ook op school en universiteit zijn ze aan de orde van de dag. Daarbij hoeft niet direct te worden gedacht aan grote problemen, maar valt

ook te denken aan alledaagse woordenwisselingen tussen pubers en hun ouders, conflicterende belangen tussen leerlingen en schoolbestuur en het polarisatievraagstuk waardoor jongeren op straat argwanend naar elkaar kijken. In de activiteiten van oikosXplore rond dit thema laten we jongeren ervaren hoe conflicten ontstaan en houden we ze een spiegel voor, zodat ze scherper zien wat hun (indirecte) rol is in een conflict. Ook gaan we in op wat er nodig is om goed samen te leven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van DPC-tools (zie pagina 19).

Workshop Conflict & Dialoog

De workshop Conflict & Dialoog is voor diverse doelgroepen geschikt en wordt al een aantal jaren met succes ingezet. In het najaar van 2009 werd de methodiek ook toegepast in de

theaterproductie IF van Stichting UpToYouToo. Het interactieve theaterstuk draait om geweld. Zowel publiek als acteurs waren ROC-scholieren. Het publiek stuurde de acteurs en raakte gedurende de act steeds verder betrokken bij de conflicten die zich op het podium afspeelden. Op deze manier ervoeren ze de grote rol die indirect betrokkenen spelen in een conflict aan den lijve.

OikosXplore gaf een training aan de acteurs waarin aandacht was voor de mechanismen achter een conflict en hun eigen rol daarin. Aansluitend aan de uitvoering van het theaterstuk werden enkele verwerkingsworkshops georganiseerd voor de toeschouwers. In deze verdiepende workshop werd nagepraat over wat ze gezien hadden en werd hun rol bij het conflict als indirect betrokkenen, nog eens extra onder de loep genomen aan de hand van enkele oefeningen. Ook werd de vertaalslag gemaakt naar polarisatiemechanismen in de Nederlandse samenleving. De pilot was dermate succesvol dat gepoogd wordt om IF in 2010 voort te zetten.

Onderzoek Polariserend op MBO en HBO

De Polariserend tussen bevolkingsgroepen in Nederland is de laatste jaren sterk toegenomen. Op dit thema begeleidde oikosXplore een facilitator in haar afstudeeronderzoek naar de economische en symbolische dreiging die wordt ervaren door HBO- en MBO-leerlingen in de Provincie Overijssel. Uit het onderzoek bleek dat er geen economische dreiging wordt ervaren, maar wel symbolische dreiging. Deze dreiging wordt vooral ervaren door autochtone jongeren vanuit de richting van Nederlandse jongeren met een Marokkaanse en Turkse achtergrond.

Symposium over Wapenhandel: Made in Holland

In samenwerking met SIB-Utrecht en Studium Generale organiseerde oikosXplore in oktober het symposium Made in Holland. Het onderwerp betrof de rol van Nederland in de internationale wapenhandel. Nederland doet veel

voor vrede en veiligheid, maar de positie in de top-5 van wapen-exporterende landen staat daarmee in scherp contrast. In een workshop over Dialogue for Peaceful Change konden deelnemers ervaren welke mechanismes ten grondslag liggen aan conflict en geweld. Tijdens het avondprogramma stelde keynote speaker prof. Hans Achterhuis de vraag of geweld gewoonweg een niet weg te denken menselijk fenomeen is. Door verschillende perspectieven te combineren in zijn toespraak maakte hij het verschijnsel geweld inzichtelijk.

Thema 2: Religie en Identiteit

Ook al wordt Nederland door veel mensen beschouwd als een seculiere natie, religie speelt nog steeds een grote rol in het leven van veel mensen. Het onbegrip hierover leidt steeds vaker tot verharding en polarisatie. Toch is de vraag naar zingeving de laatste jaren sterk toegenomen. Temidden van deze paradox brengt oikosXplore jongeren bij elkaar om te praten over hun wereldbeeld, waarden en geloof. Dit gebeurt zowel met betrekking tot de Nederlandse als de internationale samenleving. Binnen twee activiteiten (Light my Fire en de simulatie Wereldbeelden) is dit het centrale thema. Verder vindt het op een iets minder gestructureerde manier ook plaats in andere activiteiten van oikosXplore.

Light my Fire

OikosXplore faciliteert het proces waarbij jongeren bij elkaar en bij zichzelf nagaan wat hen beweegt, waardoor ze worden beïnvloed en of hun achtergrond daarmee iets te maken heeft. Dit hebben we de afgelopen jaren gedaan door zogeheten dialooggroepen op te starten, waarin jongeren van verschillende achtergronden met elkaar kunnen praten over onderwerpen op het gebied van zingeving. In deze groepen stimuleren we deelnemers vragen te stellen die je normaal niet zo snel stelt. Hierbij gaat het niet alleen over religie, maar ook over de waarden en gebruiken die mensen hebben. Het leidt tot

een kennismaking op een ander niveau dan gebruikelijk. De bedoeling van deze gesprekken is dat jongeren de ander niet alleen zien als lid van een bevolkingsgroep, maar vooral als een individu.

In het afgelopen jaar ontwikkelde oikosXplore een toolkit, waarmee jongeren zelf een groep kunnen starten en leiden. Om deze toolkit te testen werden vier jongeren getraind. Zij startten met een eigen groep in Leiden en Utrecht. Uit de evaluatie van deze pilot bleek dat de toolkit goed bruikbaar was en dat het gesprek ook in deze nieuwe dialooggroepen goed uit de verf kwam. De dialooggroepen gaan diep op het thema zingeving in. Niet iedereen heeft de mogelijkheid om deze tijdsinvestering te doen. Daarom wordt ook gewerkt aan korterduurende varianten die slechts één dagdeel in beslag nemen.

Naar aanleiding van de positieve ervaringen met de dialooggroepen ontstond de vraag of we deze methode ook zouden kunnen toepassen op ROC's en VMBO's. Op twee scholen werd een pilot gehouden na een verkennend focusgroepgesprek. Ter introductie werd een laagdrempelig filmpje over zingeving getoond. Vanwege het succes van de lessen is besloten om de pilots te vertalen naar een concreet aanbod, waardoor deze methode op meerdere scholen aangeboden kan worden.

Simulatie Wereldbeelden

Een donorconferentie op het kantoor van een Nederlandse ontwikkelingsorganisatie. Dat is de setting van de in 2009 ontwikkelde simulatie 'Wereldbeelden'. Tijdens de 'donorconferentie' komen vertegenwoordigers van partnerorganisaties uit ontwikkelingslanden naar Nederland voor een evaluatiebijeenkomst. Daarbij draait het niet alleen om de projectresultaten, maar blijken ook de verschillen in religie, cultuur en persoonlijkheid een grote rol te spelen. Door verschillende wereldbeelden ontstaat makkelijk

onbegrip tussen de Nederlandse donororganisatie en de 'Zuidelijke' partnerorganisatie. De simulatie is geschikt voor doelgroepen met enige voorkennis van ontwikkelingssamenwerking. Ook zijn er opties om specifieke elementen van de simulatie verder uit te diepen. Studenten uit allerlei studierichtingen ervaren de simulatie als realistisch. Het geeft aanleiding tot discussies en nieuwe inzichten in de complexiteit van internationale samenwerking.

Thema 3: Millenniumdoelen

Het doel waarvoor oikosXplore zich van begin af aan voor heeft ingezet is het vergroten van betrokkenheid van jongeren bij internationale vraagstukken. De Millenniumdoelen vormen hierbij een leidraad, aangezien het diverse thema's in hun onderlinge samenhang presenteert en bovendien concrete resultaten als uitgangspunt heeft.

Festivaltour Je kunt de pot op!

In Millenniumdoel 7 beloven de wereldleiders

dat het aantal mensen dat geen toegang heeft tot schoon drinkwater en goede sanitatie gehalveerd moet zijn in 2015. Op zomerfestivals vroeg oikosXplore aandacht voor dit onderwerp onder de slogan 'Je kunt de pot op'. Tijdens de festivaltour ervaren jongeren met behulp van een innovatieve, interactieve computergame hoe fijn en belangrijk het is om naar de wc te kunnen en toegang te hebben tot schoon drinkwater. Ook merkten ze dat dit niet voor iedereen weggelegd is. Bijna 6000 festivalbezoekers werden bereikt met deze campagne. Voor veel bezoekers bleek het een thema te zijn waar ze daarvoor nooit zo bij hadden stil gestaan.

Workshop Beat Poverty

Voor wienog nooit van de millenniumdoelen heeft gehoord, organiseert oikosXplore de interactieve workshop Beat Poverty. Er zijn diverse varianten van beschikbaar, afhankelijk van bijvoorbeeld de interesses, opleidingsniveau en gemiddelde leeftijd van de groep.

Thema 4: Duurzaamheid

Duurzaamheid is een thema dat als een rode draad door de activiteiten van oikosXplore lopen. In sommige workshops is dit het centrale thema, bijvoorbeeld in activiteiten rond de '3 P's': People, Planet en Profit. Deze begrippen staan voor de drie elementen (mens, aarde en winst) die als richtinggevend wordt gebruikt in het beleid rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Bij de workshops van oikosXplore rond dit thema komen de deelnemers vaak voor het eerst in aanraking met dit onderwerp. Zonder te willen preken, laat oikosXplore zien hoe onze keuzes invloed hebben op het leven van producenten (in ontwikkelingslanden) en op het welzijn van de aarde. Dit gebeurt telkens op een luchtige manier en vaak aan de hand van één of meerdere producten.

Workshop CocktailXperience

Bij de in 2009 ontwikkelde workshop CocktailXperience leren de deelnemers cocktails maken. De verschillende ingrediënten die worden

gebruikt voor de cocktails worden daarbij ook wat nader bekeken. Zo krijgen de deelnemers antwoord op vragen als: 'waar komen de producten vandaan?' en 'wie zijn betrokken bij de productie?'

Workshop What's your Flavour

De workshop What's your flavour? draait om een broodje hagelslag en een glas sinaasappelsap. Bij deze alledaagse producten wordt gekeken naar de afkomst, waarna de deelnemers gaan kijken of ze verschil proeven tussen duurzame en niet-duurzame producten. Welk product ze ook het lekkerst vinden, door deze workshop maken ze in elke geval op verschillende manieren kennis met duurzame en eerlijke producten.

Workshop People, Planet, Profit

In 2009 werd een workshop ontwikkeld met de titel People, Planet, Profit. Door middel van deze interactieve workshop komen de deelnemende jongeren op verschillende manieren in aanraking met het principe van de 3 P's. Ze bepalen ook aan welke P ze zelf het meest belang hechten en waar ze in hun leven het meeste aandacht aan willen (gaan) besteden. ∞

Oikos in de Media

Printmedia

Berichtgeving over Oikos en/of Oikos-activiteiten in onder andere NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad, Metro, De Volkskrant, het Parool, De Pers, Libelle, Trouw, Reformatorisch Dagblad, Friesch Dagblad, Nederlands Dagblad, The Guardian, NCRV-Gids, VolZin, CV Koers, Ondersteboven, De Oud-Katholiek, Missionaire Agenda, Christelijk Weekblad, Christelijk Sociaal Congres Congreskrant, Contrast, Vice Versa, Coffee Barometer, Christen Democratische Verkenningen, Internationale Samenwerking, Krant van de Aarde, SKIN Magazine, Ad Rem, ZOA Magazine, De Linker Wang, Het Gezinsblad, Nieuwsbrief Kerk en Wereld, Kerkinformatie, De Stentor, Religie & Samenleving, Woord & Dienst, Doopsgezind NL, The Salt Lake Tribune, De Gelderlander, Kerk in Den Haag, VK Banen, Jong Origineel Katholiek, Resource, Brabants Dagblad, De Weekkrant, De Bode, De Twentse Courant Tubantia en het Eindhovens Dagblad,

Multimedia

Berichtgeving over Oikos-activiteiten en/of bijdrages van Oikos-medewerkers op de websites van ondermeer Z24.nl, Spitsnieuws.nl, Elsevier.nl, Het Vrije Volk, IslamWijzer, Maroc.nl, Worldconnectors, Wereldjournalisten, RKnieuws.net, Kerknieuws, Isidorusweb, Raadvanerken.nl, nieuwwij.nl, Mondiaal Nieuws, Goedgelovig, SchoolTV Beeldbank, bergredding.nl, webregio.nl, Fok, Dag.nl, Nu.nl, Forums.marokko.nl, Stormfront, Joostniemoller.com, human.nl, Verenigingsburo.nl, Nuansa (Kennis- en Advicentrum Polarisering en Radicalisering Ministerie van Binnenlandse Zaken), Kennisbank WMO, Religionsearch.org, Forum voor de Vrijheid, Moslimstudentenvereniging Nijmegen, Zeki.nl, Rorate, Wij blijven hier, Kenniscentrum Wmo en Wonen Noord-Holland, therealshowstopper, katholieknederland.nl, Nieuws.nl, allochtonen.web-log.nl, Pim-fortuyn.nl, Islamineurope.blogspot.com, AOL.nl, Uitdaging Online en OneWay.

Radio en Televisie

Berichtgeving over Oikos-activiteiten en interviews voor VARA (Pauw & Witteman, Zembla, Giel), BNR (Aan de slag), NOS (Met het Oog op Morgen), NCRV (Schepper & Co), EO (Knevel & Van den Brink, Dit is de Dag), Boeddhistische Omroep Stichting (Documentaire Himalaya Alert), Teleac NOT (Nieuws uit de Natuur), NIO (Nioscoop en InFocus), NIO/NMO (OBA Live), Radio Nederland Wereldomroep (Arabische editie), FunX (Forum), Trouw TV, NPS, BNN, AmsterdamFM, TV, Radio KIK, RTV Utrecht, Omroep Brabant TV en Den Haag FM.

Medewerkers en Bestuur

Medewerkers op 31 december 2009

Drs. H.J. Bakker

Directeur

C. Brussel

Beheer en financiën

R.A. van der Weijden

Communicatie & PR

N. Dröge

Secretariaat

A. van Ede

Secretariaat

A. Hartman–Deuling

Secretariaat

J. Koehler

Secretariaat

Ir. D.L. Renkema

Onderzoek (coördinator)

Dr. W. Boender

Onderzoek

Drs. E. Dwarswaard

Onderzoek

Drs. C.T. Hogenhuis

Onderzoek

Mr. A. Sol

Onderzoek

Dr. J.B.P. Veldman

Onderzoek

Dr. L.M. van Wensveen

Onderzoek

Ir. J. van der Sar

Mondiale educatie (coördinator)

Drs. C.M. Doelman–de Graaf

Mondiale educatie

Drs. I.L. Karssiens–Tom

Mondiale educatie

Drs. R.E. Lombo–Visser

Mondiale Educatie

Ir. C. Savelkouls

Mondiale educatie

Ir. I. Uitslag

Mondiale educatie en PR

Facilitators oikosXplore in 2009

Eefje Aarnoudse

Leonoor Akkermans

Jessica Ayud Manzano

Laura Barentsen

Rachelle Bottenbley

Iris Binken

Ingrid Broos

Hanneke van Diepen

Lisa Hilderink

Marijs van Hoek

Nina Koevoets

Jasper de Lange

Marriette de Lange

Lotte Lintmeijer

Hanneke Mulwijk

Nynke Okma

Marloes Philippo

Jacqueline van Rooijen

Jochem van der Schee

Selma Steenhuisen

Suhail Tafur

Linde van Tienen

Eline van Westering

Bestuur op 31 december 2009

Namens het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap

Drs. I. van de Bunt – Koster

Zr. M. A. Kras

vacant

Namens de Protestantse Kerk in Nederland

H. Bruning, secretaris

J. Molenaar

Drs. V. Rooze

Namens de Remonstrantse Broederschap, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, het Religieus Genootschap der Vrienden, de Oud-Katholieke Kerk van Nederland en de Evangelische Broedergemeente in Nederland

Dr. C. L. Maas

Dr. J. E. Nijman

Drs. L. J. Wagenaar

Vanuit de Raad van Kerken in Nederland

vacant

Voorgedragen door de werknemers

Mr. G.H.O. van Maanen

Op vrije zetels

Dr. M. Bavinck

Drs. H. Th. M. Pieper, voorzitter

Drs. D. Dijk, penningmeester

Drs. W.A. Zuidhof

Met waardering voor zijn jarenlange inzet voor de organisatie heeft Oikos in 2009 afscheid genomen van bestuurslid en secretaris van het bestuur, Drs. B.C. Lap.

Financieel overzicht

Lasten € 1.504.928

Baten € 1.534.354

Oikos ontving in 2009 subsidies van:

- > Kerken die in Oikos participeren:
 - Protestantse Kerk in Nederland
 - Rooms-Katholiek Kerkgenootschap
 - Remonstrantse Broederschap
 - Algemene Doopsgezinde Sociëteit
 - Religieus Genootschap der Vrienden / Quackers
 - Oud-Katholieke Kerk
 - Evangelische Broedergemeente
- > Mensen met een Missie
- > Cordaid
- > Stichting Dialoog
- > Dienstenorganisatie PKN
- > Edukans
- > FairFood
- > Fonds 1818
- > Global Ministries United Methodist Church
- > ICCO
- > IKV / Pax Christi
- > Interkerkelijk Diaconaal Overleg
- > St. Kerk en Wereld
- > Kerk in Actie
- > Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM)
- > Movisie
- > NCDO
- > Oikosnet
- > Oxfam Novib
- > Particulier Fonds
- > Commissie Projecten in Nederland (PIN)
- > PKN / Kerk in Actie
- > Prisma
- > SIOC
- > Skanfonds
- > SOMO
- > Stichting Vrienden van Oikos
- > VSB Fonds
- > Stichting Woudschoten
- > Youth for Christ

Over Oikos / Colofon

Stichting Oikos is een oecumenische organisatie die zich sterk maakt voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling. Oikos spoort politici én burgers in Nederland aan om actie te ondernemen tegen armoede en onrecht in de wereld. Oikos doet dit door campagnes, lobby, workshops en diverse activiteiten uit te voeren rond verschillende thema's. Oikos doet ook onderzoek naar de oorzaken van armoede en hoe deze het beste kan worden bestreden.

De oorzaak van armoede in ontwikkelingslanden ligt voor een groot gedeelte in de rijke 'ontwikkelde' landen. Oneerlijke handelsverhoudingen en enorme leningen remmen de ontwikkeling van veel arme landen. Er moet een einde komen aan deze oneerlijke verhoudingen. Daarom voert Oikos campagne op verschillende terreinen om de Nederlandse overheid en bevolking te overtuigen van het belang van verregaande maatregelen om de armoede tegen te gaan.

Colofon

Samenstelling en redactie

Rogier van der Weijden
Ineke Bakker

Teksten

Rogier van der Weijden

Foto's

Atul Loke / Panos (cover), Zefa (p.1),
Mark Henley / Panos (p.3), Reto Fetz (p.5),
Aertjan Grotenhuis (p.6), EEN (p.8),
Sean McGrath (p.9), Vibek Raj Maurya (p.10),
Jack French (p.11), Val Savarese (p.12,13),
Bernice Notenboom (p.14), Welmoet Boender
(p.15), EU (p.18), Eline Westering (p.19),
Dieter Telemans / Hollandse Hoogte (p.21),
Youth for Christ (p.22), oikosXplore (p.23, 26
en 27), Roos Lombo (p.24), Remon Rijper (p.28),
Saikofish (p.29) en Adam Cohn (p.31).

Ontwerp en vormgeving

In Ontwerp bv, Assen

Productie

Nilsson, Goes

www.stichtingoikos.nl

STICHTING OIKOS

Postbus 19170
3501 DD Utrecht
T (030) 236 15 00
F (030) 236 49 03
www.stichtingoikos.nl